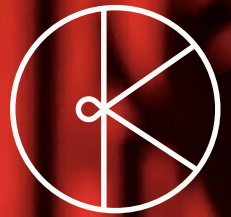

Konstnären

NUMMER 3 2024

EUROPA OCH KONSTEN

Nadya Tolokonnikova framför
Rage Chapel, 2024. OK Center for
Contemporary Art, Linz, Österrike.
FOTO: MANUEL CARREON LOPEZ

- Mjuka former eller hårda vinklar
- Kombinera med andra material
- 3D-format
- Lång livslängd
- Skapa egna terrazzokulörer

Konstgolv och skulptur på Sjövikskolan, Årstaberget
Konstnärer: Bella Rune & Jonas Nobel

Oändliga möjligheter med terrazzo!

När det gäller terrazzo går det att skapa nästan vad som helst. Materialet är oerhört hållbart och lämpar sig för både inom- och utomhusmiljöer.

Låt oss vara med och förverkliga ditt konstprojekt! Vi bollar gärna idéer och bidrar med vår kunskap. Dessutom kan vi hjälpa dig att ta fram helt projektunika terrazzokulörer i vårt TerrazzoLab™.

Läs mer på terrazzo.se/konstverk

"På skolan fick vi lära oss att man snällt skulle sitta och vänta på att få sitt konstnärskap godkänt av en gallerist, institution eller mecenat."

Hannah Altmann sökte upp en avgångsklass från Kungliga Konsthögskolan för att fråga: vad hände sen? Sid 22.

GALLERISTEN

"Den entusiasm som omfattade Berlin i början av nollnolltalet har falnat." Claes Nordenhake om konstnärers möjlighet till försörjning. Sid 8.

RESANDE-KONSTNÄRER
Emil Åkerö möter Soufiane Ababri, en konstnär som tar sig an glädjen, utsattheten och det allvarsamma med att röra på sig som konstnär. Sid 34.

KONST SOM POLITISK OPPOSITION

Kristoffer Viita har träffat Pussy Riots medgrundare Nadya Tolokonnikova för ett samtal om aktivism, Onlyfansfeminism och den avlidne oppositionsledaren Aleksej Navalnyj. Sid 16.

ARTIFICIELL INTELLIGENS Konstnärers rätt mot generativ AI i domstol. Sid 38.

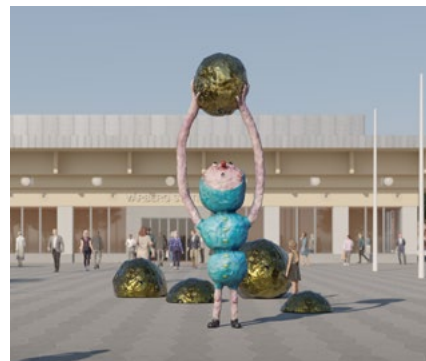
BILDUPPHOVSRÄTT

Sid 44. Åsa Berndtsson, ordförande Bildupphovsrätt i Sverige:

"Om ett konstverk används i marknadsföring så måste konstnären kunna ta betalt oavsett vem som står för marknadsföringen."

KONSTNÄRERNAS RIKSORGANISATIONENS MEDLEMSSIDOR Sid 40. Sara Edström, riksordförande Konstnärernas Riksorganisation:

"Vi i Konstnärernas Riksorganisation ser det som allt viktigare att engagera oss på europeisk nivå i frågor om konstnärlig frihet."

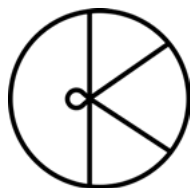

GESTALTAREN "Jag tycker att det är kul när verk hamnar på ställen ute i den verkliga världen och inte bara försvinner i privata samlingar". Joakim Ojanen om sitt senast offentliga verk. Sid 6.

LYFT DE MJUKA ARBETS-MILJÖFRÅGORNA DEL 4

"Efter att själv ha undervisat i många år på konstskolor ser jag tillbaka på den här händelsen och frågar mig: Vad var det som lärdes ut här?", av Sonia Hedstrand. Sid 30.

UTSTÄLLAREN Sally von Rosen om det internationella livet som konstnär. Sid 12.

B Bildupphovsrätt
Konstnärernas Riksorganisation.

Chefredaktör:
Robert Stasinski
070-783 09 59
Ansvarig utgivare:
Robert Stasinski
Redaktör sid. 5-16:
Nora Hagdahl
Formgivare: Markus Edin

Medarbetare i detta nummer: Hannah Altmann, Dennis Eriksson, Sonia Hedstrand, Kristoffer Viita, Emil Åkerö
Omslag: Manuel Carreon Lopez/OK Linz Museum
Korrektur: Johanna Lundberg

PRENUMERATION
HELÅR 275 KR.
Teckna prenumeration på www.kro.se.
Prenumerationsfrågor:
Eva Skarbäck, eva@kro.se
08-545 420 80
Annonser: Hans Flygare, hans@annonshuset.se,
08-662 75 03

Redaktionen: Konstnären, KRO, Hornsgatan 103, 9 tr, 104 62 Stockholm, e-post: konstnaren@kro.se
www.kro.se
e-post: kro@kro.se
Tryck: Trydells Tryckeri AB, Upplaga 10 000 ex
Tidningen ges ut av AB Svensk Konstnärsservice

Robert Stasinski: "Är det konstnärernas ansvar att skapa verk som harmonierar med den politiska agendan?"

27 miljarder kr. Det är vad det senaste programmet för EU:s kultursatsning Kreativa Europa har avsatt över fem år. Det är en hiskelig summa i kultursammanhang men pengarna kommer samtidigt med en stor kasse politiska mål och riktlinjer. Dessa omfattar att stärka de sociala, ekonomiska och internationella dimensionerna för EU:s kulturella och kreativa sektorer, främja samarbete som stärker innovation, global hållbarhet och konkurrenskraft, främja ett pluralistiskt, fritt och oberoende medielandskap för att därigenom främja konstnärlig frihet, interkulturell dialog och social inkludering. Och detta är inte ens alla.

Det är hisnande för den enskilde konstutövaren att försöka integrera politiska mål med ett fritt konstnärligt arbete. Men vårt samhälle verkar tycka att det är en bra idé.

I vissa europeiska länder har vi under de senaste åren sett en återkomst av nationalistiska strömningar, där kultur och konst ofta används som verktyg för att främja en specifik nationell identitet. Detta har i sin tur skapat spänningar mellan konstnärer och politiska makthavare. Här kan konstnärens fokus på den egna upplevelsen vara ett slags motstånd och samtidsdokumentation av vad denna splittrade kontinent erbjuder i termer av stöd å ena sidan och politisk påverkan och förtryck å andra sidan.

Detta nummer väcker ett antal frågor som kopplar an till konstnärens relation till det närliggande och det globala. Journalisten Kristoffer Viita har träffat Pussy Riots medgrundare Nadezjda Tolokonnikova för ett samtal om konstens roll i samhället. Är det konstnä-

ernas ansvar att skapa verk som harmonierar med den politiska agendan, eller är deras främsta plikt att utmana makten och få oss att tänka i nya banor? Kan bero på var man bor.

I ett återblickande reportage har Hannah Altmann sökt upp en avgångsklass från Kungliga Konsthögskolan och frågat om hur livet blev efter examen och på vilket sätt skolan var en språngbräda eller hinder för ett liv i konsten.

Sonia Hedstrand fortsätter sin granskning av relationerna i konsten och hur de skapar negativ arbetsmiljö, Emil Åkerö ställer frågan om konstnären som vagabond och den legendariske galleristen Claes Nordenhake berättar om hur det är att driva galleri i flera länder samtidigt och hur Europas prekära kulturpolitiska system ur hans perspektiv blir ett argument för konstmarknaden som verktyg för att säkra konstnärers försörjning. Den europeiska konstmarknaden omsätter runt 170 miljarder kronor per år. Hiskeligt.

Där någonstans mellan miljardärer och 50-sidiga EU-ansökningar om kulturstöd finns konstnären med samma fråga som alltid: varför ska det alltid vara så svårt att få betalt för sitt konstnärliga arbete? ●

Robert Stasinski
Chefredaktör

ILLUSTRATION: DENNIS ERIKSSON

Här hittar du
Konstnären
Podcast.
[kro.se/
konstnaren](http://kro.se/konstnaren)

LÄSTIPS Laserstein och EU-politik

Lotte Laserstein
RED. ANNA-CAROLA
KRAUSSE OCH IRIS
MÜLLER-WESTERMANN
HIRMER VERLAG, 2024
Den tysk-svenska
målaren Lotte
Laserstein (1898-
1993) har nyligen
återupptäckts som en
av de mest fascineran-
de konstnärerna inom

den nya saktligheten.
Denna rikt illustrerade
bok, baserad på
Moderna Museets
stora soloutställning
med konstnären under
2024, erbjuder en
omfattande inblick i
Lasersteins verk under
hennes tid i Berlin
samt hur hon togs
emot i Sverige.

**Hopplöst, men inte
allvarligt: konst och
politik i Central-
europa**

CECILIA HANSSON
NATUR OCH KULTUR, 2021
En engagerande
skildring av den fria
kulturens utsatta läge
i dagens Centraleu-
ropa. Genom
intervjuer med några

av Europas mest
framstående intellek-
tuella och konstnärer,
som Herta Müller och
Michael Haneke,
utforskar hon frågor
som konstnärlig frihet,
motstånd och politisk
censur i en region där
politiska spänningar
påverkar och ibland
styr kulturlivet.

KONSTNÄRER OCH
VERK SOM PÅ OLIKA
SÄTT UTFORSKAR
IDÉN OM DET
EUROPEISKA.

Wolfgang Tillmans

Vote Together (2016)
Tillmans skapade verket
som en del av sin
kampanj inför
brexitomröstningen
2016. Genom en
affischserie med
sloganer som "No man is
an island. No country by
itself" uppmanade han
unga européer att rösta
för att stanna kvar i EU.

Bouchra Khalili

*The Mapping Journey
Project* (2008-2011)
Den marockansk-fran-
ska konstnären skapade
verket genom att saml
berättelser från
migranter som rest
genom Europa under
osäkra förhållanden.
Verket består av en serie
videoverk där migranter-
na ritat sina resvägar på
en karta och berättar om
sina erfarenheter.

Ai Weiwei

Law of the Journey
(2017)
Den regimkritiska
konstnären kommente-
rade den pågående
flyktingkrisen i Europa i
sitt monumentala verk,
bestående av en 70
meter lång uppblåsbar
båt fylld med hundra-
tals anonymiserade
figurer i flytvästar.

"Från maj månad och till resten av året kommer hundratals bildkonstnärer bli utan sin rättmätiga utställningsersättning, statligt beslutad. Det beror på att konstföreningarnas statliga bidrag som öronmärks för just att ge konstnärer betalt för sitt arbete inte har uppräknats på 15 år."

Gertrud Sandqvist, ordförande i styrelsen för Riksförbundet Sveriges konstföreningar, i *Dagens Nyheter* den 26 juni 2024, i hopp om att få staten att uppdatera sitt bidrag till utställningsersättningar med 1,1 miljoner kronor för att kunna följa MU-avtalets riktlinjer.

Linnea Thérèse Dimitriou *What is Love (Baby don't hurt me)* på konsthallen Väst på Fjället.

I juni öppnade den nya konsthallen Väst på Fjället i orten Karlsbäck med 53 invånare. Konsthallen drivs av konstnären Louise Lindvall som lämnat storstaden för att starta verksamhet i en gammal byskola. I första utställningen medverkade bland annat Joanne Löfling och Linnéa Therese Dimitriou.

Svensk-spanskt samarbete bakom nya Göteborgs konstmuseum. 2022 utlystes arkitekttävlingen för ombyggnationerna av Göteborgs konstmuseum och i mars stod den spanska byrån Barozzi Veiga i samarbete med svenska kontoret Hermansson Hiller Lundberg som vinnare. Ombyggnationerna kommer att ge museet en dubbelt så stor utställningsyta, kosta 800 miljoner och stå klara 2031.

Visionsbild av nya om- och tillbyggnaden av Göteborgs konstmuseum.

BILD: BAROZZI VEIGA

GESTALTAREN **JOAKIM OJANEN**

Solnedgången som horisontens crescendo

VEM JOAKIM OJANEN

VAD: HORISONTEN - ATT TA EMOT EN SOL

VAR: VARBERGS STATION

I Varberg växer just nu tre stora offentliga gestaltningar fram i samband med byggnationen av det nya stationsområdet genom ett samarbete mellan Statens konstråd, Trafikverket, Jernhusen och Varbergs kommun. Ett av verken är Joakim Ojanens Horisonten - Att ta emot en sol, där en figur tar emot solen och sänker den mot marken för att placera den på torget framför det nya stationshuset. Verket står i sin tur i dialog med Juri Markkulas gestaltning Amarcord på perrongen, och inom kort kommer den tredje konstnären i projektet att presenteras, vars verk placeras inne i det nya stationshuset. KONSTNÄREN har talat med Joakim Ojanen om hans gestaltning och vad det innebär att skapa konst i det offentliga rummet.

Berätta om Horisonten - Att ta emot en sol i Varberg, vad var tanken med ditt förslag?

- Det ska byggas en ny tågstation i Varberg, och tågspåret som tidigare gått genom stan ska nu gå under marken istället. Till detta ska det bli ett nytt stationshus och på det torg som vetter mot centrum ska jag göra en skulptur ... eller en skulpturgrupp! Det är en huvudkaraktär och sedan är det några klot som är utspridda runt den.

- Min utgångspunkt var Juri Markkulas verk som kommer att ligga längst ner på perrongen. Hans verk arbetar med horisonten som tema, eftersom Varberg ligger vid havet och har en obruten vy mot havet. Juri började arbeta med sin gestaltning ungefär ett år innan jag började skissa på min, och det fanns en önskan från Statens konstråd att verken skulle ha en koppling mellan varandra. När jag skissade började jag tänka på solnedgången som horisontens crescendo så därför ville jag bygga ihop en historia kring det. I min skulptur ser man en figur som håller upp armarna och tar emot en sol för att ▶

FOTO: JOAKIM OJANEN

GESTALTAREN JOAKIM OJANEN

FOTO: MÅRTA THISNER

”Helt plötsligt hade jag gjort en 3,2 meter hög figur i brons – maktrelationen blev en helt annan.

sedan placera den på torget där den sjunker ner olika mycket i marken. Jag ville att färgerna i min skulptur skulle ha en koppling till Juris verk, som skiftar i rosa och blått. Figuren i min skulptur blev därför blå och rosa, vilket kändes rätt naturligt eftersom det är färger jag jobbar mycket med i mitt konstnärskap, men jag tror att mina färger blev lite mer pang på ändå.

Var är ni nu i processen?

– Vi skrev på kontraktet i juni, och det här är första veckan som jag börjar jobba med verket rent praktiskt efter lite semester. Innan har det mest varit möten. Under september och oktober ska jag skulptera de olika delarna innan de ska skickas iväg på gjutning.

Hur fick du uppdraget?

– Jag gjorde ett uppdrag till Västerås stad som blev klart förra året med en serie om sju bronsskulpturer som står i ett bostadsområde. Det var inte den första offentliga gestaltning jag gjort, men det var ett av de mest omfattande och roliga jobben jag gjort. Vanligtvis, när jag jobbar med galleriutställningar, jobbar jag i mindre skala – och det är alltid något som händer när saker blir större. Efter projektet i Västerås fick jag otrolig mersmak för att göra stora skulpturer. De flesta av mina andra skulpturer kan man plocka upp i handen, på så vis har man ett slags övertag, man kanske till och med vill ta hand om dem,

men helt plötsligt hade jag gjort en 3,2 meter hög figur i brons – maktrelationen blev en helt annan.

– När jag såg att Statens konstråd hade utlyst uppdraget för Varberg skickade jag snabbt in en intresseanmälan. Sen blev jag en av tre konstnärer som fick skissa, juryn gillade mitt förslag och därefter blev det klart att jag skulle göra ett konstverk för den nya stationen.

Angående skalan kan ju dina figurer vara väldigt gulliga om de är små, men kan nästan bli som mar-drömslika monster om de är stora.

– Ja precis, man kanske inte tar den galnaste och blåser upp på ett torg. Det där är något man får förhålla sig till när man ska ställa ut på offentlig plats.

Hur tänker man som konstnär när man gör ett offentligt konstverk?

– Jag försöker att inte tänka på det för mycket. När man gör galleriutställningar möter man en publik med ganska bra koll, det är annorlunda med offentlig konst, där tränger man sig in i människors liv och vardag. Jag tycker ändå inte att man ska försöka göra något som alla gillar, det känns som om man lätt kan tappa den konstnärliga kvaliteten om man inte gör något man själv tror på.

Det är väldigt många olika beställare och uppdragsgivare i detta projekt – Statens konstråd, Jernhusen, Trafikverket och Varbergs kommun. Hur funkar det för dig som konstnär?

– De har löst det där innan, eller i bakgrunden i alla fall. Jag slipper ha med alla att göra, vilket är skönt. Många hade arbetat med detta flera år innan jag började skissa på uppdraget, och det verkar flyta på bra nu när jag kom in i bilden. Jag har mest suttit med i möten om praktiska frågor, som hur man ska lösa belysningen, om hållbarhetsaspekter och hur man ska göra rent verket. Jag har inte märkt av några konflikter dem emellan och det känns som att alla vill jobba för att det ska bli ett så fint torg som möjligt där konsten får en central roll.

Vad betyder sådana här uppdrag för dig som konstnär?

– Dels är det ett sätt att gå upp ordentligt i skala där det finns en budget som man på förhand kan förhålla sig till. Rent kreativt tror jag att det är väldigt bra att som konstnär få testa olika skalor och rum, att visa konst på annan plats än i den vita kuben brukar ge mig inspiration och nya idéer till saker. Dels gör offentliga uppdrag att fler människor får upp ögonen för mitt konstnärskap. Jag tycker att det är kul när verk hamnar på ställen ute i den verkliga världen och inte bara försvinner i privata samlingar. **Nora Hagdahl**

OTHERWORLDLY

A HYBRID MUSIC AND ART FESTIVAL
OCTOBER 03 — 05 2024

UPPSALA
KONSERT & KONGRESS

UPPSALA
KONSTMUSEUM

**CATERINA BARBIERI & SPACE AFRIKA
PRESENT LAST TRACK W/ MFO
PEDER BJURMAN & JIN MUSTAFA
TOBIAS BRADFORD • EL PERRO DEL MAR
BRIAN ENO'S "TURNTABLE II" • ERIK ENOCKSSON
EVIGT MÖRKER (DJ SET) • NILS FRIDÉN • BEN FROST
FUNERAL FOLK – SARA PARKMAN & MARIA W HORN
FUZE* • GRAND RIVER & ABUL MOGARD • KOLLAPS
ELISKA KOVACIKOVA • KATARINA LÖFSTRÖM
PHARMAKON • LEA PORSAGER • JAIME REYES
ROLL THE DICE & GUSTAF BROMS • ANNIE TÅDNE
AND MORE**

**SEMINAR OCTOBER 04
POSSIBLE WORLDS: TOWARDS A NEW IMAGINARY**

UPPSALA
KONSERT &
KONGRESS

Uppsala
konstmuseum

Uppsala
kommun

MED STÖD AV
KULTURÅRDET

”Sverige har absurda skatteregler när det kommer till konst”

VEM: CLAES NORDENHAKE VAR: GALLERIFILIALER I SVERIGE, TYSKLAND OCH MEXIKO

1976 öppnade Galerie Nordenhake sin första utställning med Olle Bærtling i Malmö. Under sena 80-talet flyttade galleriet till Stockholm och år 2000 öppnade de sin första filial utanför Sverige, i ”Europas kulturcentrum” Berlin. Galleriet finns idag även i Mexico City och invigde nyligen nya lokaler i Stockholm på Lützengatan. Efter 17 år fortsätter Sveriges mest internationella gallerist att söka sig vidare, berättar Claes Nordenhake, galleriets grundare.

Berätta lite om flytten till Östermalm i Stockholm.

– Det är ett hus i lite konstig, nygotisk stil, med valv i taken. Alla Östermalmstanter kommer att tycka att det är underbart, själv hoppas jag att det inte känns för dekorativt.

Många gallerier har i Stockholm under de senaste åren flyttat från Hudiksvallsgatan till Östermalm, bland annat Andréhn-Schiptjenko. Varför kände ni att det var dags att byta plats?

– Vi har legat på Hudiksvallsgatan i 17 år, vilket betyder att alla konstnärer som regelbundet gör utställningar med oss har ställt ut där minst två gånger. Att ta ställning till nya rum betyder mycket för de konstnärer vi är intresserade av. För dem är det roligare att ställa ut på en ny plats.

År 2000 öppnade ni i Berlin. I den första utställningen Through Melancholia and Charm, visade ni installationer med Miroslaw Balka, David Hammons, Mona Hatoum och Ann-Sofi Sidén. Varför Berlin?

– Vi öppnade galleriet i Berlin tio år efter murens fall. Under den här tiden kändes Berlin som en stad full av möjligheter – hyrorna var billiga och många konstnärer flyttade hit. Det var en utmanande och rolig plats att befinna sig på. Flera tyska och internationella gallerier öppnade filialer i staden, känslan var att Berlin skulle bli Europas nya konstcentrum. Det blev det ju inte riktigt, men då kändes det så. Jag tycker fortfarande att det är en väldigt rolig stad, och jag tillbringar det mesta av min tid där.

Hur har Berlin förändrats under två decennier?

– Man kan säga att den entusiasm som omfattade

Berlin i början av 00-talet har falnat. Den lokala konstmarknaden är väldigt liten, och för oss som galleri är en fungerande konstmarknad en förutsättning. Vi har inga statliga bidrag, utan för att kunna se till att de konstnärer vi jobbar med kan leva på sin konst måste det finnas en stark marknad, verksamheten drivs runt av försäljning. Faktumet att staden fortfarande uppfattas som en europeisk konsthuvudstad och att många reser till Berlin för att titta på konst, att det finns ett slags ”konstturism”, kompenserar till viss del för de lokala omständigheterna. Jag skulle säga att bourgeoisie i Stockholm är mer köpglad än den i Berlin, även om det inte finns lika många riktiga konstsammlare.

Är det någon skillnad mellan dem som köper konst i Sverige och dem som köper konst i Tyskland?

– Jag brukar skilja på konstsammlare och konstköpare. Konstköpare köper konst då och då, för att det är snyggt eller för att det är ”angesagt”, som man säger på tyska, att man bör ha ett intresse för konst. Konstsammlare är de som intellektuellt deltar i processen kring konstnären och konstnärskapet, de som har ett djupt intresse för konsten och dess sammanhang. I Sverige finns inte så många samlare, men många köpare. Det är såklart svårt att bedöma, men min erfarenhet säger att det finns fler samlare i Tyskland, men kanske färre som köper konst då och då.

Hur skiljer sig verksamheten åt mellan Sverige och Tyskland, för dig som gallerist?

– I Sverige har vi helt absurda skatteregler när det kommer till konst. I de flesta europeiska länder har man en speciell kultur moms – precis som att vi i Sverige betalar 6 procent mervärdesskatt på böcker – men konst i Sverige beskattas till trots med 25 procent. Eftersom man i Danmark betalar 5 procent moms på konst, i Frankrike 5,5 procent och i Tyskland just ska återgå till 7 procent är det utifrån EU:s konkurrenslagstiftning helt galet att Sverige fortsätter hålla så höga momssatser på konsten som vara. Eftersom det inte finns några tullgränser i EU innebär detta såklart att staten biter sig själv i foten, då de flesta helst handlar konst i länderna med lägst momssats.

**Ben Loveless,
galleridirektör,
tillsammans med
Claes Nordenhake,
grundare och ägare.**

VERK

MONA HAOTUM
Quarters, 1996.

FOTO: CARL HENRIK TILLBERG

VERK

ANN-SOFI SIDÉN
Fideicomissum, 2000.

Och när det kommer till konstnärer och publik, är det någon skillnad?

– Konst och kulturaktiviteter har mycket högre status i Tyskland än i Sverige. Det finns ett bildningsideal i Tyskland som är annorlunda än det svenska. När det kommer till våra konstnärer upplever jag däremot att de alla har väldigt likvärdig förståelse för gallerisamarbetet. De flesta vi jobbar med tar plats i det internationella konstlivet och ser galleriet som en likvärdig part i att skapa intresse för deras konstnärskap.

2018 öppnade Nordenhake i Mexico City och blev det första svenska galleri med en filial utanför Europa. Varför Mexiko?

– Jag blev introducerad till staden genom författaren Octavio Paz, vi umgicks mycket under 80- och 90-talet. I samband med att han 1990 fick Nobelpriset i litteratur besökte han galleriet i Stockholm. Vi visade vår första utställning med Mirosław Balka och jag minns att han sa: ”He makes you perceive the presence of absence.” Tyvärr hann han dö innan vi öppnade galleriet i Mexico City. CDMX [Ciudad de México, reds. anm.] är lite av det nya Berlin och påminner på

många sätt om tiden efter murens fall. Det är massa konstnärer från hela världen som söker sig dit för att det är relativt billigt att ha ateljé och bostad där. Det är en internationell jättestad med 25 miljoner invånare där det finns ett enormt intresse för konst. Alla i Mexiko känner naturligtvis till Frida Kahlo och muralisterna. Den precolumbianska konsten finns överallt, och det finns en stor stolthet över den mexikanska kulturen, till följd av det har samtidskonsten också hög status. **Är det så viktigt idag, när konstvärlden är så internationaliserad, var ett galleri är baserat? Behövs ens en fysisk plats för ett samtida galleri?**

– Jag tror att man måste ha en plats som är hemma – men jag tror samtidigt att den platsen kan vara lite var som helst. Vissa gör valet att stanna i det lokala, men för mig personligen har Europa och världen alltid lockat. När jag startade galleriet i Malmö – en liten provinsstad – hade det fördelen att det låg nära resten av Europa. Jag tog alltid bil eller tåg ut på kontinenten, det var ju lika långt till Köln som till Stockholm, och var man intresserad av konst var Köln såklart både mer uppmuntrande och roligare.

Nora Hagdahl

UTSTÄLLAREN **SALLY VON ROSEN**

Ta sig bort från Sverige

VEM: SALLY VON ROSEN

VAR: ÅRHUS KONSTMUSEUM

VAD: RHIZOME - NETWORK WITHOUT CENTER POINT

När KONSTNÄREN ringer upp Sally von Rosen har hon precis skickat iväg ett par skulpturer till Kunsthalle Recklinghausen i Essen för sin nästa utställning som produceras av det belgiska galleriet Tick Tack. Hon är baserad i Berlin sedan 2019, då hon fick sin master i fri konst på Umeå konsthögskola, men hon hann även avverka ett par månader på Wiens konsthögskola under studietiden. I denna intervju pratar vi om hennes medverkan i utställningen Rhizome - Network Without Center Point på Århus Konstmuseum, om flytten från Umeå till Berlin och om skillnader och likheter mellan Europas olika konstscener.

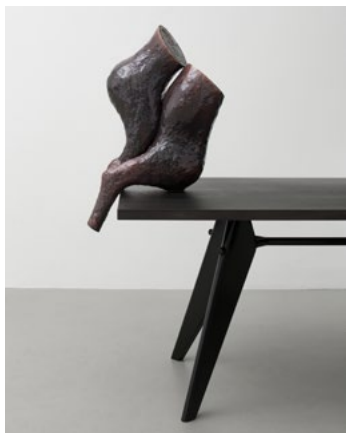
Berätta lite om utställningen i Århus och det projektet!

– Jag träffade curatorn Seolhui Lee i Venedig under biennalen, där hon tillsammans med Jacob Fabricius stod bakom den koreanska paviljongen. Efter ett ateljébesök via Zoom fick jag en inbjudan att vara med i utställningen. Jag visar ett tiotal verk, ett hopplock av skulpturer och teckningar från mina två soloutställningar i Berlin under det senaste året.

Hur såg arbetet med utställningen ut?

– Jag skickade iväg skulpturerna från min ateljé i Berlin, och när jag kom ner för att hjälpa till ▶

Sally von Rosen under en performance på utställningen Rhizome - Network Without Center Point på Århus Konstmuseum. I förgrunden skulpturen MAIN BODY medium group II, 2023.

Vy från utställningen.

V E R K

SALLY VON ROSEN
AT ODDS split III, 2023.

FOTO: JOE CLARK

- med installation och repetera min performance två dagar innan öppningen var det mesta redan färdigt. Under installationsdagarna var de flesta av konstnärerna på plats, det var kul att träffa alla. Precis efter öppningen åkte jag till Basel för att delta i en performance av Anna Uddenberg. Juni gick snabbt och var en sådan där månad där man befann sig överallt, hela tiden.

Du har ställt ut i flera europeiska länder. Finns det någon skillnad mellan hur olika länder ser på konstnärens villkor?

– Alla har säkert sina egna erfarenheter, men något jag märkt efter att ha ställt ut i Danmark och Sverige är att man är mycket tydligare med villkoren där, speciellt när man ställer ut på institutioner, än i till exempel Tyskland. Det specificeras i avtal om det gäller grupp- eller soloutställning och hur länge utställningen ska pågå. Utifrån det sätter man konstnärarvode.

– Även om det finns vissa skillnader mellan länderna tycker jag det mest avgörande är på vilken nivå man arbetar och inom vilken sektor i konstvärlden man befinner sig. Institutioner,

VERK

SALLY VON ROSEN
MAIN BODY drawing
V (after H. Bosch, Two
fantasy creatures), 2023.

FOTO: JOE CLARK

” Utan mycket erfarenhet kan det vara svårt att navigera i vad man som konstnär kan och bör be om i olika situationer.

För att du vill dela med dig av din passion.

Bli kulturskolepedagog.

Vårterminen 2025 ger vi flera kurser på halvtid och halvdistan. Anmäl dig senast 15 oktober.

su.se/did/kulturskoleklivet

Institutionen för ämnesdidaktik

Stockholms
universitet

Photo by Pietra Schwarzier on Unsplash

projektrum och kommersiella gallerier ser olika på konstnärens villkor och har olika verksamhetsmodeller som påverkar dessa. När man arbetar med institutioner får man ett konstnärsvode, men arbetar man med ett galleri får man betalt genom att de säljer ens verk – även om det inte alltid är så svartvitt. Just nu har jag en utställning på en institution i Essen, men eftersom utställningen organiseras av ett galleri, Tick Tack från Antwerpen, så får jag inget konstnärsvode för min medverkan. Senare i höst kommer jag göra en utställning på ett konstnärskivet galleri i Hamburg, där är tonen mycket mer avslappnad och ”från konstnär till konstnär”, man kanske snarare pratar på Instagram än på mejl och det handlar inte så mycket om utlån och förskottsbetalningar för produktion. Utan mycket erfarenhet kan det vara svårt att navigera i vad man som konstnär kan och bör be om i olika situationer.

Hur kom det sig att du som konstnär valde att flytta till Berlin från Umeå?

– Idag har min inställning till den svenska konstscenen förändrats, jag tycker att det är roligt

att komma tillbaka och vill göra fler utställningar där, men under min konstskoleperiod kände jag starkt att jag ville bort från Sverige. Jag kände mig låst i Umeå, det var så väldigt långt ifrån Stockholm, Göteborg, Malmö och resten av Europa. Efter en utbytestermi i Wien fick jag upp ögonen för de många konstscener som fanns bortom Umeå. Jag var nyfiken. Att det blev just Berlin berodde på att Umeå konsthögskola hade en lägenhet där, redan innan jag hade gått ut hade jag därför kunnat få lite rötter i staden. Sedan länkade Olav Westphalen, som då var lärare på skolan i Umeå, ihop mig med sin gamla student Anna Uddenberg, och jag fick Konstnärsnämndens assistentstipendium för att arbeta i hennes studio.

Nora Hagdahl

5/10 - 20/10

John Huntington

Härav styrka och säkerhet

Öppet: ons-fre 15-18, lör-sön 12-16, Strandbodgatan 3, Uppsala, www.kottinspektionen.org

23/11 - 8/12

Åsa Dybwad Norman

Det som flyter genom världar

Öppet: ons-fre 15-18, lör-sön 12-16, Strandbodgatan 3, Uppsala, www.kottinspektionen.org

KÖTTINSPEKTIONEN KONST

Med stöd från Uppsala kommun och Kulturrådet

Nadya Tolokonnikovas vapen är konsten

Pussy Riots medgrundare Nadya Tolokonnikova solodebuterar med en stor utställning i Europa under 2024. Kristoffer Viita träffade henne i Los Angeles för ett samtal om konstnärlig aktivism, Onlyfansfeminism och att lära sig älska sina misstag.

TEXT: KRISTOFFER VIITA

NADYA TOLOKONNIKOVA SER konsten som ett vapen i ett symboliskt krig mot Rysslands tyranni och patriarkat. Hennes 17 år av performancedriven aktivism började 2007, när hon endast var 18 år gammal. Först i kollektivet Voina, sedan med Pussy Riot och numera främst som solokonstnär.

Hon har suttit i fängelse för den ökända ”punkbönen” i Kristus Frälsarens katedral 2012 och hamnat på Rysslands lista över efterlysta för sina protester mot Vladimir Putins styre. Men det är ingenting som har avskräckt henne från aktivismen i konsten.

I juni gör hon sin första europeiska utställning i Österrike, lämpligt betitlad *Rage* – en känsla som Tolokonnikova helhjärtat omfamnar i sin konst. Enligt henne något som är speciellt viktigt för kvinnor, som ett sätt att undvika att ilskan leder till depression.

Vi träffas på Wende Museum i Los Angeles, dagen efter den ryska dissidenten Aleksej Navalnyjs begravning i början av mars 2024. Navalnyj dog under mystiska omständigheter i en arktisk fängelsekoloni efter en tid i politisk fångenskap och innan dess i politisk opposition mot Putins repressiva Ryssland.

– Efter hans död sa Aleksej Navalnyjs fru Julia Navalnaja att hon inte bara kände smärta utan också vrede, och hon bad alla andra att också bli rasande, berättar Tolokonnikova för mig.

Hon är för dagen klädd i en svart långärmad klänning med ett bastant guldkors i en kedja runt halsen. En del i ett evigt performance som blandar livet med konsten och som leker med traditionella, patriarkala och religiösa symboler.

Hur fick du reda på att Navalnyj dött?

– Min 15-åriga dotter kom in i mitt rum och grät så mycket att hon inte kunde prata. Sen berättade hon, och jag kunde inte tro att det var sant. Men sen såg jag nyheterna och förstod, allt var väldigt svårt, säger Tolokonnikova och minns att Navalnyj var en av Pussy Riots första allierade som tidigt gav stöd när de hamnade i ryskt fängelse.

ENLIGT TOLOKONNIKOVA förkroppsligade Navalnyj en vilja att förbättras och var motiverad av samhällsförändring genom sin politiska opposition. Han beskrev den viktigaste kampen som den mellan godhet och neutralitet, där relativismen är den största faran. Hon beskriver Navalnyjs död som att förlora en förälder och uttrycker en liknande inställning till sin konst. Främst inspirerad av avantgardet under högmodernismen, skapad av ”människor som faktiskt ville förändra världen till det bättre”. Tolokonnikova nämner den amerikanska konstnären Virginia Dudley, den ryska poeten och pjäsförfattaren Majakovskij och den ryska konstnären Kazimir Malevich som sina starkaste influenser.

Bland verksamma konstnärer idag nämner ▶

Nadezjda Tolokonnikova framför verket *Damoclos Blade* på sin första soloutställning i Europa på OK Linz i Österrike.

FOTO: KRISTOFFER VIITA

Publiken i Los Angeles träffade Nadya Tolokonnikova och fick sina egna rosa balaklavor, rånarluvan som aktivistgruppen Pussy Riot förvandlat till en punkig symbol för feminism och anti-auktoritärt motstånd.

FOTO: MANUEL CARREON LOPEZ

hon bland annat den ryska elektroniska duon IC3Peak.

- Jag känner mig väldigt nära vad de gör. De tog väldigt tydlig politisk ställning i Ryssland och tvingades därför i exil.

TOLOKONNIKOVAS popuputställning *Fear not* hedrar Navalnyjs minne genom 15 verk bestående av inramade texter som "This art sends Putin to the international criminal court in the Hague" och "This art is targeted by the FSB" (ryska säkerhetspolisen).

Texterna hade varit klara i sex månader före utställningen, och från början handlade de inte specifikt om Navalnyj, utan de har fått en större betydelse efter hans död. Ett kusligt sammanträffande som hänt Tolokonnikova tidigare.

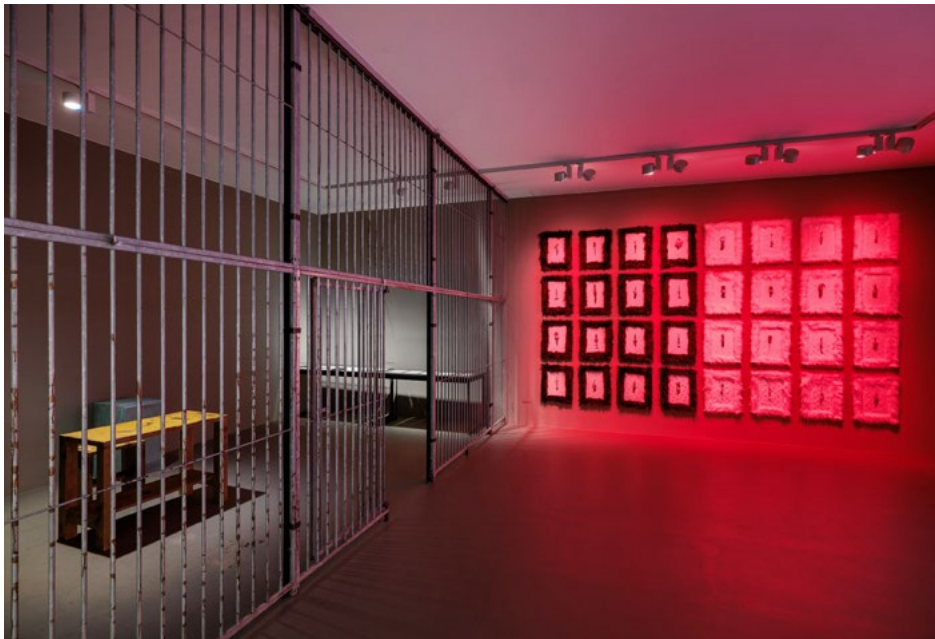
- En gång gjorde vi en musikvideo till "1312" med ett ACAB-budskap (All Cops Are Bastards,

ung: alla poliser är skitstövlar) som kom ut dagen efter mordet på George Floyd. Mina vänner frågade hur vi kunde vara så snabba, men låten handlade inte specifikt om George Floyd. Jag har blivit tvungen att handskas med polisens överväld i 17 år, säger Tolokonnikova och menar att hon som rysk aktivist vant sig vid att vänner när som helst kan bli mördade.

Den idag världsberömda aktivistgruppen Pussy Riot hamnade på omvärldens radar den 21 februari 2012 när fem medlemmar stormade in i en av Moskvas mest högaktade katedraler, iklädda färgglada balaklavor och rev av en skrikig punklåt innan de greps av polis. Senare samma kväll hade de förvandlat performancet till en musikvideo med titeln *Punkbön - Guds Moder, jaga bort Putin!*. Protesten riktade sig mot den ortodoxa kyrkans ledares stöd för Putin i valkampanjen. Medlemmar från Pussy Riot dömdes till fängelse i Ryssland för "huliganism motiverat av religiöst hat".

För sin medverkan i "punkbönen" avtjänade Nadya Tolokonnikova 21 månader i en sibirisk

"Jag önskar att världen vore lite snällare mot dem som gör misstag. Jag har själv fuckat upp så många gånger i mitt liv."

Verken *Sex Dolls* (till vänster), *Isolation Cell* (ovan), *Rage Chapel* (till höger) samt *Putin's Mausoleum* (nedan) från soloutställningen på OK Linz.

FOTO: MANUEL CARREON LOPEZ

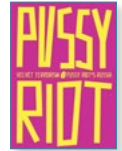

FOTO: MANUEL CARREON LOPEZ

TRE BÖCKER OM PUSSY RIOT

Velvet Terrorism: Pussy Riot's Russia

av Maria Alyokhina,
Tine Colstrup, Ingibjrg
Sigurjnsdttir, 2024,
Louisiana.

Read & Riot: A Pussy Riot Guide to Activism

av Nadya Tolokonnikova,
2018, Harper One.

Ord kan krossa betong: Berättelsen om Pussy Riot

Masha Gessen, 2014,
Brombergs förlag.

fängelsekoloni, där hon tvingades sy fängelseuniformer för cirka fem kronor i månadslön. Sedan dess har tillvaron fortsatt att vara farlig för Pussy Riots medlemmar. En av dem, Pyotr Verzilov, förgiftades under misstänkta omständigheter 2018, och efter Putins invasion av Ukraina har resten av medlemmarna gått i exil.

NÄR TOLOKONNIKOVA GÖR sin första soloutställning i Europa på OK Linz i Österrike är ett av huvudnumren hennes performanceverk *Putin's Ashes* från 2022. Ett verk som kan ha bidragit till att Tolokonnikova nyligen hamnade på Rysslands lista över efterlysta och inte kan besöka något land som har utlämningsavtal med Ryssland. I kortfilmen som ackompanjerade installationen bränner Tolokonnikova och tolv maskerade kvinnor ett porträtt av Vladimir Putin. Askan sparades och användes sedan för konstinstitutionen. **En intressant sak som jag fastnat för var när du sa att du har "lärt dig att älska dina misstag". Vad menade du med det?**

– Jag hade en väldigt beskyddande mamma när jag var liten så jag insåg att jag var tvungen att göra mina egna misstag. Mod och misstag går ihop. Du kan inte göra misstag utan mod. Jag önskar att världen vore lite snällare mot dem som gör misstag. Jag har själv fuckat upp så många gånger i mitt liv, säger hon.

Utställningen *Fear Not* i L.A. annonserades bara ett par dagar i förväg men Wende Museum i Culver City är trots det korta varslet fullsatt, och alla i publiken får varsin rosa balaklava – rånarluvan som Pussy Riot förvandlat till en symbol för antiauktoritärt motstånd och global feminism.

För vissa kan det vara förvånande att Nadya

FOTO: KRISTOFFER VIITA

"Yo, det här är en mer sexorienterad plats. Kan du snälla sluta diskutera Vladimir Putin, det gör mig avtänd", säger Pussy Riots Nadya Tolokonnikova när hennes Onlyfans-prenumeranter vill prata politik.

Tolokonnikova också har en Onlyfans-sida. Alltså en betalsida där vem som helst kan se henne posera på sexulla bilder och i video för 20 dollar i månaden. Något som inte är helt accepterat inom den feministiska rörelsen.

– Är inte hela idén med feminism att kvinnor får göra vad de vill med sina liv och sina kroppar? Det oroar mig när feminister säger åt andra kvinnor hur de ska se ut eller bete sig. Det är väldigt nära vad de konservativa vill, säger Tolokonnikova och avfärdar att hon endast vädjar till "den manliga blicken" och påpekar att hennes bäst betalade prenumeranter är lesbiska och icke-binära.

HON VILL ALLRA helst leva i en värld där könsroller tillåts vara mer flytande.

– Eftersom jag är konstnär så får jag vara galen, men jag vill verkligen känna vad det betyder att ha en penis. Jag hoppas att det kommer en maskin där jag kan trycka på en knapp och få en i 24

"Är inte hela idén med feminism att kvinnor får göra vad de vill med sina liv och sina kroppar?"

**NADYA
TOLOKONNIKOVA**

Född: 1989 i Sibirien, Ryssland.

Yrke: Konstnär, aktivist, artist. Medgrundare av performancekollektivet Pussy Riot.

Bor: "Geografiskt anonym".

timmar. Jag har återkommande drömmar om att knulla någon med en riktig penis.

– Jag är rädd för hur de konservativa idag är så bekymrade över individers sexliv. Jag är för avkriminalisering av sexarbete. Folk ska få göra vad fan de vill så länge båda parter ger samtycke, säger hon och beskriver sin Onlyfans som en säker plats för att dela sexuella fantasier, men också en plattform där hon läxar upp respektlösa manliga prenumeranter.

– Jag kan vara ganska hård men jag hoppas att de tar med sig vad de lärt sig om gränser till sina riktiga liv.

Jag kan tänka mig att vissa som säger att de hatar dig ändå prenumererar.

– Ja det var en polisman som ville att jag skulle "konvertera" honom till mina politiska åsikter.

Lyckades du?

– Jag tror det, ja. ●

Kristoffer Viita är författare och journalist.

Image: © The Easton Foundation/Licensed by SIAE 2024 and VAGA at Artists Rights Society (ARS), NY. Photo by AOsito

Louise Bourgeois, *Jambes enlacées*, 1990, pink marble and steel, Collection Magasin III
Unconscious memories, Galleria Borghese, Rome, June 21–Sep 15, 2024

MAGASIN III
MUSEUM FOR CONTEMPORARY ART

www.magasin3.com

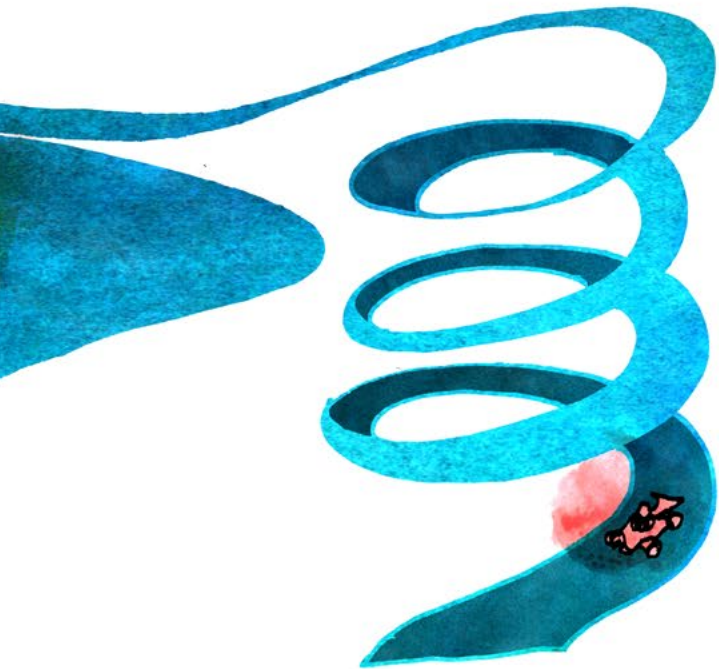

MEJAN 2012

Mitt-i-livet- retrospektiv

Optimismen inför det framtida konstnärskapet är nog aldrig så hög som precis vid examen från konsthögskolan. Hannah Altmann har frågat avgångsklassen Mejan 2012 om vilken väg livet och konstnärskapet tog efteråt.

TEXT: HANNAH ALTMANN ILLUSTRATION: DENNIS ERIKSSON

När denna text skrivs sveper sensommaren genom Stockholm. Solen är varm, vinden är sval, träden har börjat skifta i rött och gult. En sån vecka i mitten på augusti känns det som att alla höstterminer, skolstarter, ja hela livet, ber om att få utvärderas. Vad hände efter skolan egentligen? Vart är livet på väg? Är det dags för en nystart?

De frågorna har jag ställt till ett antal konstnärer som tog kandidatexamen från Kungliga Konsthögskolan 2012. Det finns en viss poesi i att de flesta började på Mejan för femton år sedan och att de som gick direkt till en master nu har tio år av arbetsliv bakom sig. De befinner sig i den del av livet när de har jobbat ett tag sedan examen, men de har också mycket av arbetslivet framför sig. Tiden som gått är både kort och lång.

När jag börjar spåra upp namnen jag hittar i avgångsutställningskatalogen är vissa lätta hitta. Men jag möts också av 404-meddelanden, webbadresser som tagits över av kinesiska nätkasinon och inaktiva Instagramkonton. Jag hittar pressmeddelanden om stipendier till personer som efter det inte lämnat fler spår. Efter ett tag har jag ändå fått ihop en signifikant mejllista till konstnärer som ser ut att ha hamnat på lite olika banor i livet.

Den första som svarar mig är Daniel Pettersson (f.d. Wiklund). Jag når honom på telefon när han är mitt uppe i förberedelserna för terminsstarten på Kävesta folkhögskola utanför Örebro. Där började han arbeta som lärare för sju år sedan.

– Det dök upp ett vikariat på folkhögskolan, och då tänkte jag att det var en bra tjänst jämfört med att ha ett ointressant ►

brödjobb utan framtidsutsikter och samtidigt lägga alla ägg i en korg för att skapa en egen konstnärskarriär. Det är ju så få som lyckas med det. Här får jag hålla på med material och ämnen som jag tycker är intressanta och inspirerande.

Direkt efter Mejan gjorde han praktik hos Olafur Eliasson, jobbade som personlig assistent och åkte runt på festivaler och visade videoinstallationer. Men han kände aldrig att han blev upplyft av konstvärlden eller fick någon position i den förrän han kom till Närke.

- Det jag tycker varit väldigt positivt med att komma till en mindre stad har varit att det är mycket lättare att ta sig in i kultursfären och konstlivet här. Speciellt med den rollen man får som folkhögskolelärare. Jag kan kontakta konsthallen eller regionens kulturenhet och blir inbjuden till olika konferenser. Jag blev en del av kulturlivet här på ett sätt som jag aldrig kände i Stockholm.

Daniel Pettersson kom från graffitimiljön i Stockholm och hade egentligen ingen tydlig bild av vad det innebar att arbeta som konstnär när han kom in på Mejan på första försöket. Kurserna där han samarbetade med andra tyckte han var roligast, men han minns också tiden på skolan som en plats där han lärde sig att bli självständig.

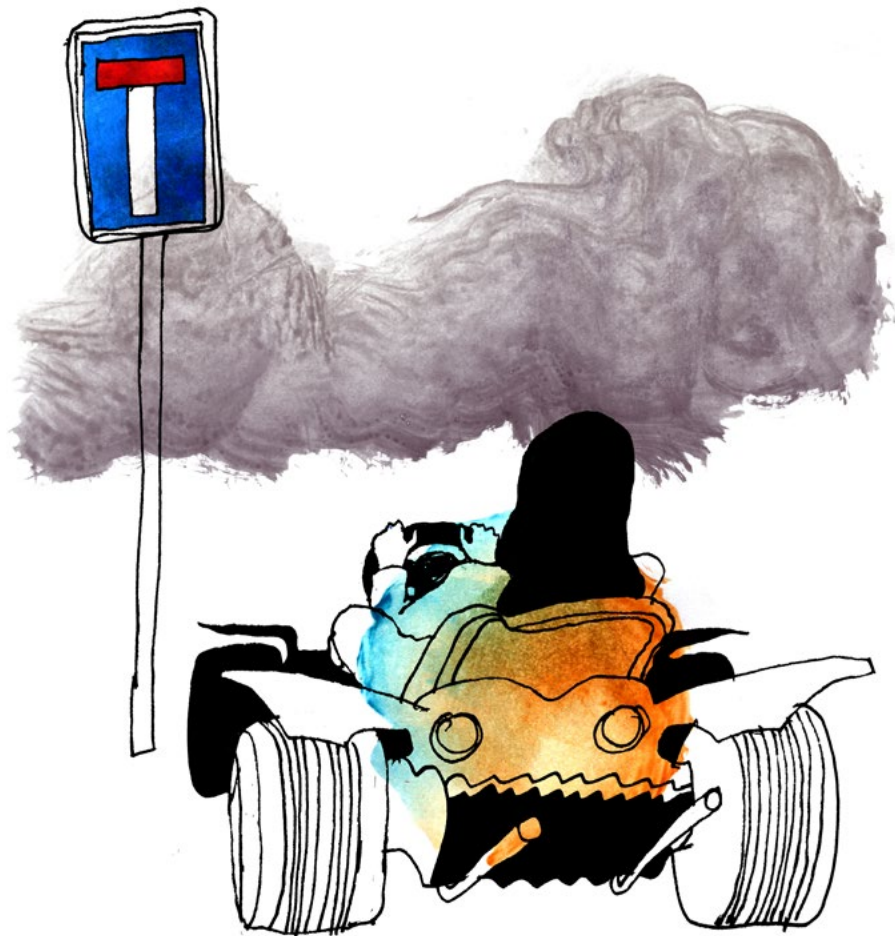
- Min professor slutade utan att de tillsatte en ny, så vi hade en professorsvikarie under mitt tredje år och vi kom inte särskilt bra överens. Jag fick liksom gå min egen väg. Jag tror att det kanske var den viktigaste delen i min process. Att helt lyssna på min egen röst och bara göra det som jag tyckte var logiskt och att inte se professorerna eller lärarna som särskilt stora auktoriteter.

Flytten till Närke blev en nystart som fortsätter att ge energi. På skolan träffade han sin fru Anna som också är konstnär. Tillsammans rustar de upp hennes föräldragård och arbetar med ett experimentellt, konstnärligt projekt kring en våtmark.

- Jag brukar säga till mina elever att jag inte längre har en ambition att göra en stor frilanskarriär, men att om jag inte gör konst så blir jag en ledsen Daniel.

Här brukar han få en lättnadens suck av eleverna över att man inte behöver leva upp till de här förväntningarna om vad en karriär är.

- Jag är liksom otroligt taggad på att hålla på med konst fortfarande. Jag känner mig inte alls

”Kanske vill jag egentligen bara byta yrkesidentitet och slippa vara konstnär, slippa övertyga andra om att det jag gör är superintressant.”

nedbruten av det hårda livet, utan jag känner snarare att jag är på en bra plats, och det ska bli intressant att se vad som händer de närmsta åren. Det känns som att jag har mycket nya spår i min konst och i vår gemensamma konst. Det är kul.

Efter det första samtalet följer en räcka försiktigt nyfikna, ibland misstänksamma, mejl. Alla vill inte prata med mig, några vill vara anonyma. Att vara en person som skyltar med att ha det kämpigt kan ha ett högt pris. En säger:

- Jag tycker egentligen att man ska vara öppen med sitt namn, men jag vill inte att någon läser

”Bli inte konstnär. Eller se till att du i alla fall inte blir sjuk om du ska vara konstnär.”

här att jag tvekar kring att kunna fortsätta arbeta som konstnär. Kanske skickar jag trots allt in en ansökan till Konstnärsnämnden nästa månad.

Konstnärssyrket är för många tätt förbundet just med identitet. Det är ett arbete i sig att ständigt behöva framställa sig som lyckad och att få andras godkännande. Hen fortsätter:

– Kanske vill jag egentligen bara byta yrkesidentitet och slippa vara konstnär, slippa övertyga andra om att det jag gör är superintressant. Jag tror att jag hela tiden tänker att jag borde göra mycket bättre saker än vad jag gör. Jag känner att jag misslyckas hela tiden inför mig själv.

Sverige är litet, konstvärlden är ännu mindre. Det är känsligt att bli jämförd, även om det inte är syftet med just detta reportage. Några jag har kontakt med är oroliga för att bli igenkända, också om de skulle vara anonyma.

En annan konstnär, som inte heller vill gå ut med namn, säger:

– Jag har fått en del stipendier och bidrag som jag både sökt och inte. Det har varit mycket hjälpsamt när det varit svåra tider, också nödvändigt för att få göra de projekt man vill och för att kunna vara fri i tanken utan att behöva oroa sig för ekonomin. Däremot är det ibland svårt att behöva arbeta deltid och samtidigt kunna fokusera på sitt eget arbete i ateljén. Men eftersom man inte vill bli av med sitt deltidsjobb måste det gå att kombinera.

Kostnader för ateljéplats, material och samarbeten drar snabbt iväg och den egna lönen är ibland det som prioriteras bort, fortsätter hen:

– Det jag får ut av försäljning och ersättning går främst till material eller till andras arvoden i konstprojekten. Samarbeten prioriteras i projektstöden man söker och då finns det inga pengar över till en själv. Man prioriterar inte sig själv, utan konsten. I längden är det ohållbart. Jag förstår nu hur sårbart det är att vara egen företagare och konstnär. Eftersom jag sällan tar ut någon större lön för mitt konstnärliga arbete i företaget har min SGI (sjukpenninggrundande inkomst) varit låg. Jag äventyrar inte bara mig själv, utan även mina barn när jag tar ut så lite i lön.

Däremot minns personen skolan som ett andningshål, en tid att helt fokusera på det egna arbetet, att få tillgång till verkstäder, lärare och personal, och en plats där hen träffade andra konstnärer och kollegor.

– Det var tryggt att vara i ett sammanhang och att ha en institution bakom sig.

Hen är inte säker på att kurser i att marknadsföra sig själv och sitt arbete hade hjälpt, men att det ändå kanske varit hjälpsamt om skolan skapat fler möten med gallerister och curatorer.

Rådet hen skulle ge sitt yngre jag är märkt av att konstnärslivet efter examen blivit svårt:

– Bli inte konstnär. Eller se till att du i alla fall inte blir sjuk om du ska vara konstnär. Eller se till att tjäna riktigt mycket pengar på din konst först, innan du blir en sjuk konstnär. Eller skaffa dig först en annan utbildning till ett yrke som du kan tjäna pengar på, och sen om du har råd kan du gå konsthögskola. Många gick ju två utbildningar parallellt, till arkitekt eller socionom, samtidigt med Mejan. Jag tror att det har gått bra för dem.

En av dem som skaffat sig flera utbildningar är Rebecka Bebben Andersson.

– Jag hade aldrig lyckats genomföra mitt första gestaltningsuppdrag om jag inte också pluggat till arkitekt, säger hon när hon står utanför sin gästateljé i ett blåsigt Kalmar.

Hon delar sin tid mellan Öland och Stockholm av familjeskäl. Mejan kom hon in på lite av en slump.

– Jag hade kommit in på Arkitekturskolan i Stockholm, och dåförtiden kunde man behålla sin plats i tre år innan man började. Perfekt, tänkte jag och gick på konstskolan Dômen i Göteborg. Alla där sökte skolor så då gjorde jag också det och kom in på Mejan.

Mötet med konsthögskolan blev ingen omedelbart positiv upplevelse:

– Det var jävligt tråkigt och ensamt faktiskt. Jag vet inte, det känns som att jag blir ledsen när jag tänker på skolan, liksom att det var så svinig attityd mellan många elever. Jag vet inte riktigt vad som var problemet där, men det är som att skolan är förgiftad eller någonting.

Ett år cyklade hon fram och tillbaka mellan ▶

”En av våra professorer sa rakt ut att vi inte skulle skaffa barn. Hen hade väl själv barn och var stressad över det.”

Mejan, där hon var på dagen, och Arkitekturskolan, där hon var på natten.

– Jag läste till arkitekt parallellt och det var ju mycket roligare. Jag hade ju aldrig någon tanke på att bli arkitekt, jag skulle bli konstnär, men det var otroligt tråkigt och ensamt i ateljén. Jag ville göra större grejer tillsammans med andra och på Arkitekturskolan fick jag lära mig att göra ritningar som kunde förmedla vad jag ville göra. Sen kunde man be nån annan som kunde att gräva ett hål till exempel.

Efter några uppehåll, bland annat ett utbyte i Prag, gick Rebecka ändå klart kandidatutbildningen 2012 och gick vidare till mastern, där hon också läste en utbildning i operascenografi parallellt.

För Rebecka blev kontakten med några lärare och studenter, som fortfarande är hennes vänner, behållningen av utbildningen.

– Till exempel Maria Miesenberger som jag var assistent hos ett tag, vi lärde känna varandra när hon hade ett vikariat på Mejan. Peter Geschwind, som var min professor sista åren, var också en väldigt inspirerande typ. Det var som att man var en jämlike med Maria och Peter, alltså att man blev behandlad som att man också var en konstnär som kan bidra med något, till skillnad från ganska många andra professorer som jag verkligen inte kom överens med. Det fanns också lärare som Plast-Lasse, som verkligen kunde lära en såna praktiska grejer.

Maria Miesenberger betalade också Rebeckas ateljéplats efter mastern, något som gav andrum och möjlighet att fortsätta arbeta, och ganska snart fick hon sitt första offentliga gestaltningsuppdrag. Arkitektutbildningen har hjälpt henne dels att förstå vad som är möjligt att göra i offentliga miljöer, dels att kunna göra sig förstörd med andra, mer tekniskt inriktade, yrkespersoner i projekten. De offentliga uppdragen har sedan varit ett sätt att finansiera det fria, konstnärliga arbetet.

– De gånger jag funderar på att ge upp är när jag blir någon form av tjänsteperson som rapporterar timmar i Excel till kommunen. Då känns det inte värt det. Men nu har jag nördat med intarsia en månad. Jag har hållit på med träfaner och sågat med en jätteliten såg. Det är ju verkligen ingen som har efterfrågat det, knappt ens jag själv.

I utställningskatalogen skrev dåvarande rektor Måns Wränge att konsten börjat beskrivas som alltmer politiserad efter att ha gett upphov till samtal om ”rasism, psykvård och det offentliga rummet”. Han skriver om hur konsten blivit ett slagträ i populistiska debatter och om hur finanskrisen fortfarande är kännbar med nedskärningar och tilltagande politisk styrning. Men han hoppas ändå att examensutställningarna kan vara en frizon för reflektion och samtal.

Tiden som gått är som sagt både kort och lång. #metoo hade ännu inte svept över kulturvärlden, och diskussionerna kring representation på konsthögskolorna hade bara börjat. Besparingar och nedskärningar inom konstområdet har däremot fortsatt i en stadig takt.

Sannah Salameh har i ett tidigare reportage i

KONSTNÄREN beskrivit hur hennes tid på skolan präglades av att professorer kunde favorisera respektive bryta ner vissa elever. Som en av få personer med utländsk bakgrund, som också arbetade konstnärligt med sitt arv och sina erfarenheter, avfärdades hennes konst av vissa professorer som ”hysterisk, emotionell, geggig, banal”. Hon sökte inte vidare till mastern:

- Fuck this shit, tänkte jag.

Efter kandidatexamen fick hon jobb som programledare för barnprogrammet Sannahs ateljé på SVT. Sedan några år bor hon i Malmö, har skrivit en ungdomsroman och arbetar med projekt för barn och unga på Malmö konsthall, och särskilt med grupper som annars inte skulle besöka en konsthall. När jag frågar hur hon idag ser tillbaka på tiden på konsthögskolan, säger hon:

- Jag ångrar inte att jag gick på Mejan. Däremot borde skolan ångra alla konstnärskap som aldrig blir på grund av att institutionen har problem med klass och rasism. Problem som de på min tid i alla fall var totalt ointresserade av att göra något åt.

Det Sannah skulle säga till sitt yngre jag är att skapa egna sammanhang:

- På skolan fick vi lära oss att man snällt skulle sitta och vänta på att få sitt konstnärskap godkänt av en gallerist, institution eller mecenat. Det känns så himla 1800-tal. Skapa den konstvärld du vill verka i, annars kommer ingenting att förändras.

Om hon inte hade gått på Mejan hade hennes konstnärskap sett helt annorlunda ut än idag, på gott och ont.

- Med tiden tycker jag det har blivit tydligt att ett konstnärskap sällan är linjärt. Det är viktigt att låta sig själv gå vilse och cirkla tillbaka som kreativ. Nu har jag äntligen hittat lusten att måla igen, och det känns fantastiskt.

Vanja Sandell Billström minns också att flera professorer var omedvetna om sin ställning som auktoritet. Hon minns särskilt en händelse:

- En av våra professorer sa rakt ut att vi inte skulle skaffa barn. Hen hade väl själv barn och var stressad över det. Men jag fick barn ganska direkt efter att jag gick ut, och för mig var det nog bra att ha barn, att inte kunna jobba jämt. Sen har jag haft tur. Med mitt första barn hade jag precis startat mitt företag och fick ut en schablonersättning från Försäkringskassan. Med andra barnet hade jag precis lyckats bli anställd i ett halvår och

”På skolan fick vi lära oss att man snällt skulle sitta och vänta på att få sitt konstnärskap godkänt av en gallerist, institution eller mecenat. Det känns så himla 1800-tal.”

kunde få föräldrapenning. Men det är klart att det har påverkat att jag har haft barn alla åren när jag också gjort karriär.

Vanja har ett ben i filmen och ett i konsten. Hon hade också sökt filmskolor men kom in på Mejan där hon upplevde att det fanns ett friare förhållningssätt till film. Hon upplever inte att hon är helt hemma i något sammanhang. Inom filmvärlden finns en väldigt romantiserad bild av konst och inom konst finns det en romantiserad bild av film, menar hon.

- Jag har väldigt svårt för konventioner var de än dyker upp. Inom filmvärlden är mycket uppbyggt kring frågor som: Vad är kärnan? Vad är den röda tråden? Vad är det du berättar? Kan du inte pitcha in det snabbt så är det svårt att få stöd. Inom konsten finns det inte alltid ett jättetydligt förhållningssätt till bildberättande, du kanske mer vill att det ska se ut på ett visst sätt. Men du skapar verkligen dina egna regler. Jag liksom attraheras och har svårt för båda, så jag rör mig där omkring.

Vid sidan om sitt konstnärskap har Vanja arbetat som lärare, bland annat på förberedande konstskolor, högskolor och nu på Kulturskolan. Flera av dem jag pratar med har just en fot i undervisandet, och för många är det mer än ett brödjobb, precis som för Vanja:

- De senaste åren har jag inte dragit in tillräckligt mycket pengar på min konst, så det är absolut ett jobb som finansierar mitt konstnärskap. Men det är inte bara ett brödjobb, för du lägger så mycket tid och tankekraft på det. Du vaknar och tänker på det och somnar och tänker på det. Den sortens jobb är intressanta och givande men också utmattande. Och jag har ju ändå fått jobben på grund av den kunskap jag har. För att jag har gjort det jag har gjort.

Till sitt yngre jag skulle Vanja ge tipset att köra på och inte tänka för mycket. ▶

”Det är aldrig bortkastat att studera konst, att bilda sig och vara öppen för vad din passion öppnar för alternativa vägar – du kommer att bli glatt överraskad.”

– Jag kände redan när jag gick på Mejan att jag var stressad över alla resurser jag inte lyckades utnyttja, liksom alla verkstäder, så jag visste redan då att jag skulle säga till mig själv om tio år: Du kan bara köra. Tänk inte så mycket. För jag tänkte för mycket och tvekade så mycket. Jag skulle vilja följa det rådet nu också: Bara kör, helt enkelt. Men ja, jag lyckas inte följa det rådet.

Slutligen får jag också tag på Dimen Abdulla på mejl. Utöver en kandidatexamen från Kungliga Konsthögskolan är hon också utbildad dramatiker. I november har hon sin första soloutställning på Saskia Neuman Gallery, och sedan i januari har hon en tillsvidareanställning som handledare på kursen Att skriva dramatik på folkhögskolan Biskops Arnö. Precis som flera av de andra konstnärerna som jobbar som lärare ser Dimen det som både en möjlighet och nödvändighet. Hon skriver:

– Lärarjobbet hjälper mig att formulera och kommunicera den kunskap jag intuitivt har arbetat med inom dramatiken. Konsten lär mig att se, röra mig och vara i världen. Varje erfarenhet förhöjer det värdet. Varje arbete och varje lektion är förberedelser och lärdomar inför framtiden. Det låter lite töntigt, men jag tänker så när motivationen sviker. Jag har kunnat försörja mig på mitt frilansskrivande tack vare stipendium – men det hade aldrig funkade utan stipendium. Jag utgår från att det är tufft, att du är utbyttbar. Det finns inga garantier. Det låter hårt, men har inte allt ett pris?

Själva villkoren för att kunna arbeta som dramatiker och konstnär ser Dimen som likartade,

särskilt eftersom båda yrkena är djupt rotade i strukturer som gör att nya röster har svårt att nå fram.

– Både konstnärer och dramatiker har rötter i gamla traditioner och kulturer, och yrkena tycks locka individer invigda i denna värld sedan födseln. Vi har inte samma förutsättningar. Många kulturarbetare kämpar, och branschen kan vara obarmhärtig. Det är inte lätt att leva under dessa villkor. Jag vet många viktiga röster inom branschen som brottas med utmaningar som till exempel utbrändhet.

I likheten mellan att utbilda sig till konstnär och dramatiker ligger även osäkerhet, en viss rädsla, kanske på grund av de osäkra villkoren, som leder till revirpink och skyddande av positioner. Det slår ut starka röster – helt enkelt för att vissa vägrar flytta på sig eller ge plats.

Konsekvenserna av det maktspel som präglar vissa delar av konstvärlden bär Dimen med sig från tiden på KKH, där hon till slut hoppade av masterutbildningen. Men där fanns också personer som kunde fördjupa lusten till konsten och inte minst dem som kom att bli vänner för livet.

– Jag hoppade av min masterutbildning på grund av den rådande maktkulturen där professorer ofta gynnade sig själva och sina närmaste. Vissa frodas i sådana miljöer – jag trivdes inte. Lyckligtvis finns konstnärer och tänkare som inte är opportunist, elitister eller mobbare – människor som berikar yrkeslivet och konsten. På mina utbildningar fick jag djup förståelse för kulturen och det tänkande som präglar konstvärlden. Konsten blev för mig en vetenskap, en språklig, estetisk och intuitiv verksamhet. Mina närmaste vänner har jag mött under denna konstnärliga resa, och vi har bildat en sorts gemenskap där alla känner alla – på ett ungefär.

Till sist frågar jag det jag frågat alla andra: Vad skulle du ha sagt till dig själv, där i början av konstnärsvägen, med allt du nu vet om hur livet blivit hittills?

– Till mitt yngre jag skulle jag säga: Ha kul! Lek! Vi arbetar med processer, inte produkter. Till mina elever säger jag: Om möjligt, sök jobb du älskar. Det är aldrig bortkastat att studera konst, att bilda sig och vara öppen för vad din passion öppnar för alternativa vägar – du kommer att bli glatt överraskad. Vägen till dina drömmar är sällan rak. Det här är ett maratonlopp, inte en sprint.

Sen önskar jag lycka till med skolstarten på Biskops Arnö som ligger på en liten ö i Mälaren,

och många hoppfulla dramatiker, författare, filmare och låtskrivare har passerat genom internatet.

”Det är också en märklig plats, på gott och ont”, skriver jag slutligen till henne.

– Ja, det är en speciell skola – men är det inte så på slutna platser och gemenskaper? svarar Dimen.

Detta är kanske kärnan med bra skolor – de är slutna platser, där man befinner sig under en kortare tid för att sedan gå vidare till något annat. Rektorer och professorer kommer och går, och en del har hänt sedan början av 2010-talet. Konstskolorna är däremot fortsatt viktiga för att ge tid, resurser och, förhoppningsvis, stöd till den som vill utveckla ett eget konstnärskap.

Flera i det här reportaget har själva blivit lärare på olika konstnärliga utbildningar och försöker stötta nästa generation konstnärer att skapa en egen idé om vad det innebär att vara konstnär. Men det hade, som många påpekat, varit svårt att ge sitt yngre jag råd. Livet måste trots allt levas fram-

länges och kan, som Kierkegaard en gång skrev, i bästa fall förstås baklänges. Ingen skola kan nog förbereda en för ett helt yrkesliv, det gäller inte minst konsthögskolor.

För den som vill bli en yrkesverksam konstnär går det inte att nog understryka det som många redan vet: Att den ekonomiska verkligheten är fortsatt hård och att det fria, konstnärliga arbetet alltid befinner sig i en prekär situation. ●

Hannah Altmann är kulturskribent och författare.

”Jag tänkte för mycket och tvekade så mycket. Jag skulle vilja följa det rådet nu också: Bara kör, helt enkelt.”

**Avancerad printteknik
på alla typer av glas.**

Fasadglas - Isolerglas - Lamellglas - Räckan - Väggar - Tavor

 PrintGlas Från vision till färdig funktion.

www.printglas.se

LYFT DE MJUKA ARBETSMILJÖFRÅGORNA!

Sonia Hedstrands har i denna del nått den kanske känsligaste frågan kring den konstnärliga arbetsmiljön – relationen med andra konstnärer.

Under förra året tog jag bladet från munnen och skrev ned ett antal exempel på hur illa behandlade vi konstnärer ofta blir i yrkesmässiga sammanhang. Jag valde att berätta om mina egna erfarenheter för att väcka diskussion om hur ett respektlöst och slarvigt bemötande från curatörer, administratörer och konsthallar gör konstnärers arbetsmiljö osund och nedbrytande. Min poäng med detta var att det inte räcker att kämpa för högre arvoden och ersättningar. Vi har även rätt till ett värdigt bemötande och fungerande arbetsförhållanden.

Reaktionerna på dessa texter blev starka. Många läsare var lättade över att någon formulerar det som alla går och tänker, men få vågar säga högt, eftersom det i vår bransch anses ofint att "gnälla".

I serien om de mjuka arbetsmiljöfrågorna har nu turen kommit till ett betydligt känsligare ämne. Nämligen: Hur behandlar vi konstnärer egentligen varandra?

DET TEMAT SKA jag diskutera genom att berätta om något som hände mig för många år sen, och som tyvärr kommit att prägla mitt yrkesliv.

Hela historien tog sin början när jag gick sista året på konsthögskolan. En lärare hade utlyst en kurs på ett intressant tema som passade bra för det verk jag just påbörjat. Glad i hågen travade jag iväg till uppstartsmötet för kursen. Bara för

att upptäcka att jag var den enda studenten som anmält sig.

För min del kändes det hela lite obekvämt, särskilt med tanke på att den här läraren under en längre tid uppträtt ganska flörtigt mot mig, genom att skicka privata mejl utanför skoltid, med mera. Jag kände mig pressad av hans uppmärksamhet eftersom han dels var gift, dels var en av de få lärare på skolan som undervisade i de material som jag jobbade i. Jag var alltså beroende av att han visade intresse för mitt arbete och hjälpte mig med det praktiska i verkstaden. Han var inte slemmig eller oattraktiv, utan trevlig och intressant att prata med. Så jag kände mig bekräftad av uppmärksamheten, men samtidigt trängd. Generellt anser jag att män som vill uppvakta mig borde skilja sig först. Så jag försökte hålla den här charmiga läraren på lagom avstånd.

Men nu satt vi alltså där själva i ett rum. När jag vädrade min oro kring att ingen annan anmält sig till kursen så verkade han inte se det som ett problem. Han tänkte alltså inte anstränga sig för att fiska upp fler studenter till sin kurs, utan var

"Idealet som förmedlas är att trampa på andra för att själv ta sig fram till varje pris."

nöjd med att få umgås på tu man hand med mig och samtidigt få lön.

Det var då jag gjorde det misstag jag så många gånger gjort i mitt liv. Jag gick i den klassiska kvinnofällan, att ta ansvar för något som egentligen är någon annans jobb. Jag började leta upp ett antal studenter som jag kände, som arbetade med material och teman som kunde passa in i kursen, och tog själv kontakt med dem och frågade om de ville delta.

Till slut blev vi så en liten grupp studenter. Två av dem var mina tjejkompisar som arbetade med intressanta projekt, och så drog jag med en borttappad kille i klassen som saknade kunskaper och analys och som alla kollade snett på för att han var frireligiös. Jag tänkte att han kunde behöva reflektera lite över sitt arbete. Jag tog alltså ansvar för hans utbildning, vilket egentligen var lärarens jobb, inte mitt.

SNART VAR VI igång med arbetet. Alla utvecklade sina egna verk och vi sågs och diskuterade gemensamma frågor i varandras ateljéer. Det var ett intressant sammanhang.

Under tiden hade läraren ifråga börjat ge mig en del extrajobb, bland annat fick jag följa med honom utomlands två gånger och filma arbeten han gjorde inom ramen för vår kurs, som också var ett forskningsprojekt med stöd från Vetenskapsrådet. Till saken hörde att jag gick hela konsthögskoleutbildningen utan studielån, då jag tidigare använt upp dessa på humaniora-kurser på universitetet. Så under de fem åren på konsthögskolan hade jag försörjt mig genom massor av olika extrajobb, inom vården, som servitris och guide på museum. Ett roligt gig för läraren var så klart välkommet och inget jag hade möjlighet att säga nej till. En sen kväll i London när vi varit ute på middag försökte läraren locka in mig på sitt rum med förevändningen att vi skulle ”gå igenom kameran inför morgondagen”. Där satte jag dock en gräns. ”Det får vi ta i morgon”, sa jag.

Kursen drog ut på tiden, jag tog examen och flyttade till New York för att gå ett post graduate-program där. Läraren gav upp om sina närmanden och blev ihop en koreansk utbytesstudent han nu plockat in i vår kurs, och så lämnade han slutligen sin fru.

I New York satt jag och redigerade mitt projekt som började bli klart. När jag mejlade läraren och sa att jag kommit på vad jag ville använda min

budget från kursen för, så fick jag plötsligt svaret att budgeten var slut. De andra deltagarna i gruppen hade alltså fått några tusen var för att slutföra sina verk, men jag blev utan.

När jag kom hem från New York möttes gruppen igen då det var dags att avsluta samarbetet genom en gemensam utställning. Lärarens nya koreanska flickvän har då fixat en utställning på ett galleri i Seoul åt oss. Vi diskuterade att söka stöd från Konstnärsnämnden för resa och utställningsproduktion, en möjlighet som finns fyra gånger om året. Nämnden vill dock att alla som ska delta i en grupputställning söker stödet vid samma tillfälle, och vi beslutade att göra det kommande omgång, då det nu endast var några dagar kvar till ansökningstidens slut.

EN TID SENARE får jag veta att läraren och den frireligiösa killen själva gått och sökt resebidraget från Konstnärsnämnden i sista stund, utan att säga något till de andra. De erhöll 25 000 kronor var för sin resa till Seoul. Sedan gick tre månader, det var dags för oss andra tre kvinnor i gruppen att söka samma stipendium. Vi fick dock avslag. Jag mejlade då de andra i gruppen och sa att jag tycker att vi borde dela på de 50 000 som snubbarna fått. Då vi var totalt fem personer i gruppen så borde vi alla få 10 000 var för att täcka vår resa till Korea. Men det gick dock inte läraren och den religiösa killen med på. Mina tjejkompisar i gruppen ansåg att jag var otrevlig som krävde att vi skulle dela lika.

Hela historien slutar med att en av mina två tjejkompisar söker ett annat stipendium som hon delar med den andra tjejen. Så åker de fyra i gruppen plus lärarens nya flickvän till Seoul för att göra utställningen. Medan jag stannar hemma och jobbar som personlig assistent åt en autistisk pojke.

EFTER ATT SJÄLV ha undervisat i många år på konstskolor ser jag tillbaka på den här händelsen och frågar mig: Vad var det som lärdes ut här?

Jag upplever att det som lärdes ut var att vi som konstnärer inte bör stötta varandra eller försöka sträva efter jämlikhet. Idealet som förmedlas är istället att trampa på andra för att själv ta sig fram till varje pris. Att det är självklart att utställningsmöjligheter och karriärchanser går före lojalitet och solidaritet mellan vänner och kollegor.

Denna individualistiska kultur är vad jag syftar till att ifrågasätta med den här texten. Jag tror helt ▶

Sonia Hedstrand är konstnär och konstkritiker med intresse för djupt liggande samhällsstrukturer.

- ▶ enkelt inte att vi konstnärer i längden mår bra av den. Vi behöver bli mer medvetna om vad som sker med våra relationer och i förlängningen vår livskvalitet, när karriär förväntas gå före kollegialitet. Jag tror att det här konkurrenstänkandet gör människor ledsna och ensamma.

ANLEDNINGEN TILL ATT jag väljer att berätta den här historien nu, trots att den kan upplevas som en bitter och privat historia, är att vi just nu i Sverige befinner oss i en situation där den politiska agendan och den allmänna stämningen allt mer går åt ett håll där konstnärers arbete inte anses värt något.

Vårt yrke har alltid varit det mest osäkra, med högst insats och lägst utfall, skört, utlämnande och otacksamt. De flesta konstnärer har haft det kämpigt och fattigt. Men nu ifrågasätter vår regering att konstnärer ens har rätt att existera i det här samhället. Politikerna vill, som jag skrivit om i flera kulturpolitiska kommentarer, att all konst ska bli kommersiell upplevelseindustri.

I denna situation kan vi inte fortsätta att reproducera de själviska och tävlingsinriktade ideal som konsthögskolorna lärt oss. Därför berättar jag nu om den här erfarenheten, som gjorde mig så otroligt ledsen, just då jag skulle ut i yrkeslivet som nyutexaminerad konstnär. En händelse som satte tonen för mitt kommande yrkesliv och berövide mig tilliten till konstnärliga samarbeten.

Min erfarenhet är att konkurrens-hets mellan konstnärer främst är ett problem i Stockholm. I resten av landet ser jag många intressanta samarbeten, nätverk och konstnärsdrivna stödsystem, ateljéföreningar och gallerier där samarbetet

"Den elitistiska normen att orientera sig mot makt, status och pengar är framför allt ett problem i Stockholm."

VERNISSAGE 29 MARS

UTSTÄLLNINGEN PÅGÅR 29 MARS - 6 APRIL

VIP-VISNING FÖR KONSTFÖRENINGAR OCH PRESS

27 - 28 MARS

VÅRSALONG 2025

STOCKHOLMS KONSTSALONG

EST. 2000

LAVALHALLEN, NACKA

  @STOCKHOLMSKONSTSALONG

SISTA ANSÖKNINGSDAG FÖR KONSTNÄRER 15 NOVEMBER

SE HUR DU ANMÄLER DIG VIA QR-KODEN:

Varje droppe färg
i avloppet är en
droppe för mycket

Du kan bidra till en bättre miljö genom att välja att måla med kadmiumfria färger och ta hand om dina färgrester på rätt sätt.

Mer information om hur du målar miljöanpassat finns på www.kappala.se

KÄPPALA

För renare sjöar och skärgård

fungerar. Den elitistiska normen att orientera sig mot makt, status och pengar är framför allt ett problem i Stockholm. Vi konstnärer i Stockholm behöver förändra det här.

Om vi vänder blicken mot konsthistorien ser vi hur konstnärer verkat och blomstrat genom att stötta varandra. Att bryta ny mark och experimentera med konstnärliga uttryck som allmänheten ofta anser som svårbegripliga är väldigt svårt om vi inte har ett tryggt kollegialt sammanhang att falla tillbaka på.

FÖR ATT DEN här texten inte ska bli för deprimerande vill jag avsluta med ett positivt exempel. En konstnärsvän som bor ute på landet i Småland berättade i somras att hon blivit erbjuden att delta i ett panelsamtal på Bokmässan i Göteborg nu i september. Det är såklart ett viktigt forum att synas och höras, stor publik och uppmärksamhet som skulle vara bra för hennes "varumärke", som det heter numera. Hon tackade dock nej till erbjudandet med motiveringen att hon lovat att umgås

med sitt gamla punkband just den helgen, eftersom en i kompisgänget hade det svårt och behövde stöd från sina vänner. Som Stockholmskonstnär blev jag otroligt förvånad att hon prioriterade sin vän istället för ett viktigt karriärdrag, som hon dessutom skulle få betalt för. Bara den spontana reaktionen hos mig säger en del om hur impregnerad jag blivit av den kultur som jag utbildades i på Kungliga konsthögskolan i Stockholm, och som mina kollegor fortsätter att reproducera; att den egna karriären självklart alltid går före lojaliteten mot vänner och kollegor.

JAG HOPPAS ATT den här texten blir en tankeställare för alla konstnärer som känner igen sig i min berättelse. Och jag vill uppmana till att diskutera värderingar, etik och ansvar.

Tillsammans kan vi skapa den konstvärld som vi behöver för att orka fortsätta arbeta. För i det historiska skede vi nu går in i så kommer vi inte att klara oss ensamma. ●

Sonia Hedstrand

FREDERIC CESON
14.9 - 6.10

CATERINA ARCIPRETE
12.10 - 3.11

WANG FEI
9.11 - 30.11

Galleri Artsight, Stockholm.
Vi gillar det som är annorlunda.

Kosmopoliter, vagabonder, resande konstnärer

Emil Åkerö tar sig an idén om konstnärskolonier i Europa, mer specifikt i klyftan mellan konstlivet i Frankrike och Marocko, med konstnären Soufiane Ababri.

TEXT: EMIL ÅKERÖ

FRANSK-MAROOCKANSKA konstnären Soufiane Ababris Instagramprofil lyder "Laboratory 24/7" och tankarna går genast till gaysexklubben Lab.Oratory, en del av nattklubben Berghain i Berlin. Hans teckningar skildrar även mer sexuella scener, i min intervju börjar jag med att fråga honom om hans Instagramtext faktiskt handlar om klubben i Berlin.

- Åh wow, jag hade inte tänkt på det, men naturligtvis känner jag till klubben, skrattar han och fortsätter:

- Det handlar snarare om hur jag ställer mig som konstnär till Instagram som plattform.

Likt Lab.Oratorys svartmålade rum i en nedlagd industrilokal så arbetar Soufiane Ababri med relationen mellan det diskreta och indiskreta, mellan vad som finns utanför och inuti, mellan det offentliga och det privata. Men hans Instagram är samtidigt en form av laboratorium, en plats för att iscensätta sin konst, på samma sätt som du kan vara den du vill på en sexklubb så kan du iscensätta din persona på internet.

Hans konst tar sig uttryck främst i form av dagliga teckningar, gjorda i sin säng. En form av dagbok av en icke-vit queer konstnär i Paris. Här samsas tradition med traditionsbrott. Ababri beskriver sin konst som ett sätt att forma ett motstånd mot dominerande mekanismer, ett sätt att utforska våldets påverkan på formen och hur strategier kan skapas för att göra motstånd mot detta. Ett sätt att skildra världen genom ögonen på en konstnär från en etnisk och sexuell minoritet, menar han.

- Jag ligger ner och ritar. På så sätt frammanar jag en hel fantasivärld som är långt ifrån den bild

Soufiane Ababri.

FOTO: NOEL QUINTELA

vi har av den hjältemodiga konstnären i sin ateljé. Men att ligga ner refererar också till de modeller som orientalisterna målade, som till största delen är en del av mitt folk. Kanske ger jag dem ordet eller så vill jag på detta sätt tala ur ett historiskt perspektiv.

Av samma anledning ogillar han den vita kuben som är gallerirummet, fylld utifrån ett curatoriskt, modernistiskt perspektiv. Istället föredrar han att fylla rum som kan bli en berättelse.

Jag ber honom att beskriva sig själv, men precis som många andra konstnärer har han svårt att ge ett entydigt svar på frågan. Men ett viktigt begrepp för honom som kommer upp är blivande, att vara i total rörelse. Att känna att han är på väg någonstans.

– Det är alltid frågor som jag tycker är ganska konstiga att utveckla i skrift. Hur man går tillväga för att vara exakt om vem man är vid en viss tidpunkt i ett konstnärskap.

VI HAR KONTAKT via mejl. Soufiane Ababris förstaspråk är franskan och svaren jag får är först skrivna på franska och sedan översatta till engelska. Jag talar svenska, engelska och en del tyska så språkbarriären mellan oss framträder snart. Att intervjua en fransk konstnär på engelska till en text som ska skrivas på svenska innebär flera former av överföringar, och Ababri nämner begreppet self-writing, skapad av sociologen Michel Foucault, om hur vi skapar oss själva genom att skriva. Ababris teckningar skulle kunna sägas vara en form av self-writing, ett sätt för honom att genom illustration finna och skapa sig själv.

– I vilket fall som helst presenterar jag mig

själv vanligtvis som en nordafrikansk konstnär, homosexuell, invandrare, en icke-vit person, från en postkolonial generation och utbildad i en icke-auktoritär arabisk-muslimsk kultur.

Strindberg har, på sätt och vis, vissa likheter med Soufiane i hur de båda valt en bortavaro och hur de bägge skrivit fram sig själva genom ett undersökande av sitt eget subjekt. Soufiane Ababri är född ▶

VERK

SOUFIANE ABABRI
Bedwork, Men in the sun, 2023.

FOTO: REBECCA FANUELE

”Jag ligger ner och ritar. På så sätt frammanar jag en hel fantasivärld som är långt ifrån den bild vi har av den hjältemodiga konstnären i sin ateljé.”

V E R K

SOUFIANE ABABRI
Bedwork, Chemical conviviality, 2023.

FOTO: REBECCA FANUELE

i Marocko men har bott i Frankrike i 20 år. Under den tiden har han regelbundet återvänt.

– Jag har alltid vägrat att betrakta mig själv som i exil. Det är oacceptabelt för mig att bara arbeta utifrån ett västerländskt eller eurocentriskt perspektiv.

STRINDBERG BODDE UTOMLANDS i runt 20 år under 1880- och 1890-talen. Bland annat bodde han i den lilla byn Grez-sur-Loing som ligger söder om Paris, vid den stora Fontainebleauskogen som illustrerats av bland andra Carl Fredrik Hill. Grez-sur-Loing var under slutet av 1800-talet en konstnärskoloni där bland annat Carl Larsson, Karl Nordström och Skagenmålarna höll till. En form av konstnärskoloni som var vanlig under den här tiden. Paris var ett konstnärligt epicentrum för många av de svenska konstnärerna under sent 1800-tal. Likaså Berlin, där Strindberg höll hov på en vinstuga med namnet Zum Schwarzen Ferkel, den svarta galten, där han umgicks med Edward Munch och Ola Hansson.

Tidigare har jag själv mot bakgrund av detta drömt om att skapa en egen Bloomsburygrupp, den bohemiska grupp som styrdes av Virginia Woolfs syster Vanessa Bell i byn Bloomsbury i södra England. Men kan man skapa en grupp om man också kräver att få vara den enda som får godkänna vilka som ingår i den? Blir det snarare en sorts sekt?

Allt det här får mig att fundera på om det fortfa-

rande finns konstnärliga vagabonder. Finns det en konstnärlig metropol på samma sätt som under Strindbergs tid? För tio år sedan hade kanske någon sagt Berlin. Men med gentrifieringen och den oregerade hyresmarknaden har konstnärerna drivits iväg. Vilket också är grunden i hur konstnärliga kluster har skapats genom tiderna, utifrån att det har funnits billiga bostäder. Kanske säger någon på 90-talet New York, men precis som gentrifieringen i Berlin drivit iväg konstnärerna från Neukölln, Mitte och Friedrichshain, har Brooklyn attraherat betydligt pengastarkare grupper än konstnärer och kreatörer.

FÖR SOUFIANE ÄR det viktigt att kunna se sitt arbete utifrån vad han ser som en stor klyfta mellan två territorier, två kontinenter med en kolonial och konfliktfylld historia.

– Gibraltarsundet mellan Afrika och Europa är som en mur som konstnärer måste hitta ett sätt att ifrågasätta och bryta.

Han beskriver relationen mellan de båda länderna som en hatkärlek där frågan om arvet från kolonialmakten Frankrike är något som måste synliggöras och diskuteras utifrån hur det påverkar kommande generationer. Soufiane Ababri har rötter i det nordafrikanska området som kallas för Maghreb, vilket inkluderar länderna Marocko, Algeriet, Tunisien och Libyen samt Mauretanien och Västsahara. När han har ställt ut i andra delar av Europa som Tyskland och Slovenien har hans konst tagits emot på helt olika sätt.

– I Frankrike är konflikten fortfarande pågående och växer sig allt starkare. Det är en kontext som andra länder inte har, och jag upplever att min konst och de ämnen den tar upp börjar bli

V E R K

SOUFIANE ABABRI
Bedwork, Between two paragraphs of Oscar Wilde's reading, 2023.

FOTO: REBECCA FANUELE

VERK

SOUFIANE ABABRI
Bedwork,
La réparation, 2023.
FOTO: REBECCA FANUELE

”När du är icke-vit och homosexuell är erotik inte en hedonistisk sak. Det är en politisk fråga.”

mer och mer uppskattad ute i Europa men även i Asien och USA.

För honom blir detta särdeles viktigt i och med hans motivkrets, där den franska homoerotismen appliceras på den nordafrikanska kroppen, vilket varit en betydelsefull utgångspunkt för hans konstnärskap

- När du är icke-vit och homosexuell är erotik inte en hedonistisk sak. Det är en politisk fråga där ens plats i världen hotas av såväl ens ursprungsland som av ens vördland.

ABABRI SER SIN kropp och sin konst som politisk i kraft av själva dess existens och vilka rum den får beträda. I Frankrike blåser nu högerextrema vindar med Marie Le Pen i spetsen, och Soufiane beskriver det som en hotad plats, framför allt för HBTQI+-personer, som vanligtvis är den första gruppen som attackeras när högerpopulism vinner mark. Han berättar hur han har valt att anta en subversiv ton gentemot detta och ständigt försöker gå längre och längre. Men med en

del försiktighet som ger en ton av bitterhet, när betraktaren fått tid att tänka.

- Även om jag skulle försöka återge ett stilleben eller ett landskap så skulle jag inte ha rätt till en neutral tolkning från publikens sida, som för en heterosexuell, vit manlig konstnär.

SOM KONSTNÄR HAR Soufiane Ababri ställts ut flitigt i hela Europa, i Sverige finns en del av hans verk i Moderna Museets samling, som nyligen visat dem i samlingspresentationen ”Sju rum och en trädgård - Rashid Johnsson och Moderna Museets samling” där den amerikanska konstnären Rashid Johnsson valt ut verk i samlingen, ofta med fokus på minoriteter och konstnärer som arbetar i en afrikansk diaspora.

Dock var det när Soufiane Ababri hade en separatutställning på Barbican Center i London och möttes av besökare från Indien som sa att de ser sig själva i hans sätt att skildra världen som han förstod konstens kraft:

- Då blir vi bekräftade i nödvändigheten att göra konst, trots det enorma våldet i denna konstvärld och den förnedrande positionen att vara konstnär. ●

Emil Åkerö är författare och skribent.

NY DATABAS MED FRAMTIDA RISKER MED AI

Som verktyg är det många som dagligen hyllar och förundras över allt AI kan hjälpa mänskligheten med - bota sjukdomar, säkrare trafik och förbättra människors arbete och vardag. Men att AI också medför risker och negativa konsekvenser för världen är idag oomtvistat. Systemen kan vara djupt partiska, sprida felaktigheter eller minska behovet av mänskliga röster och kreativitet, med lite eller ingen ekonomisk kompensation utanför techbolagen.

För att hantera dessa risker och vår allmänna oro inför dem har Future Tech-gruppen vid MIT:s universitet skapat databasen AI Risk Repository som dokumenterar över 700 potentiella risker med avancerade AI-system. Detta är den mest omfattande databasen hittills kring riskerna med AI. De vanligaste riskerna rör säkerhet (76 procent), partiskhet i data och diskriminering (63 procent) samt personliga integritetsrisker (61 procent). Mindre vanliga risker inkluderar sådana som att AI kan utveckla förmågan att känna smärta eller uppleva något liknande "död".

Forskarna menar att detta ska fungera som en levande plattform, där feedback och mer information hela tiden tillkommer. **Robert Stasinski**

AI Risk Repository finns här: airisk.mit.edu

Läs **KONSTNÄRENS** temanummer om AI. Skanna QR-koden eller besök www.kro.se/konstnaren

Konstnärers upphovsrättsanspråk mot generativ AI vidare i domstol

En domstol slog nyligen fast att AI-bildgeneratorer som Stability AI och Midjourney gör intrång i upphovsrätten "by design", alltså utifrån själva verksamhetens upplägg.

Konstnärer som tar sig an stora plattformar för AI-bildgeneratorer har vunnit en betydande juridisk delseger, eftersom en federal domare vid Northern California District Court i USA lät deras fall om upphovsrättsintrång gå vidare.

Serietecknaren Sarah Andersen, illustratören Kelly

McKernan och konceptkonstnären Karla Ortiz stämde Stability AI, företaget bakom Stable Diffusion, Midjourney och Deviant Art, där de hävdade att deras verk hade använts för att träna de generativa modellerna utan tillstånd från uphovspersonerna. Trion hävdar att den olagliga användningen av deras verk i AI-genereringen av nya bilder resulterade i kopiering av originalverken.

"Det här är ett fall där målsägande hävdar att Stable Diffusion till stor del bygger på

upphovsrättskyddade verk", skrev distriktsdomaren William Orrick i sin dom.

Domen är betydelsefull eftersom den ger möjlighet att kräva information om hur bild- och textgeneratorer kommit över träningsmaterial för sina AI-modeller.

Fler andra processer pågår just nu mot bland annat Google, Open AI, Meta, Nvidia och Databricks vad gäller upphovsrättsbrott kopplat till text och bild.

Robert Stasinski

"Vi vet inte exakt vart denna story är på väg eller hur den slutar, men vi tror att vi är på rätt väg genom att stödja mänsklig kreativitet."

James Cuda, vd för Procreate

BILD: PROCREATE

POPULÄR ILLUSTRATIONSAPP FÖR IPAD RATAR GENERATIV AI

I augusti meddelade appen Procreate att den inte kommer att integrera generativ AI i sina produkter. "Jag verkligen hatar generativ AI. Jag gillar inte vad som händer i branschen och jag gillar inte vad det gör mot konstnärer", sa vd:n för Procreate, James Cuda, i en video i sociala medier. "Vi vet inte exakt vart denna story är

på väg eller hur den slutar, men vi tror att vi är på rätt väg genom att stödja mänsklig kreativitet", fortsatte han.

Procreate säger att man inte kommer att använda konstnärers verk för att träna och implementera generativa AI-verktyg, till skillnad från andra kreativa verktyg som gör just detta. Procreates

anti-AI-ståndpunkt återspeglar en växande indignation om att generativ utveckling av AI undervärderar mänskligt skapad konst och duckar för att betala för träningsdatan. Huruvida detta innebär att Procreate aldrig kommer att använda sig av andra AI-modeller är i nuläget oklart.

Robert Stasinski

FRIDA ORUPABO

*On Lies, Secrets
and Silence*

**BONNIERS
KONSTHALL**

28 AUG —————> 10 NOV 2024

Co-commissioned with Astrup Fearnley Museet

Konstnärernas Riksorganisation.

FOTO: SARA EDSTRÖM

KRÖNIKA **SARA EDSTRÖM**

Europeisk konstpolitik

I mitten på juni började det droppa in meddelanden från vänner runt om i Europa där de skrev ”Congratulations!” och ”Well done!”. Först förstod jag inte vad jag hade åstadkommit för att få sådana hejarop, men så skrev någon ”I wish I lived in Sweden”, och då började jag ana att det hade att göra med resultatet i EU-parlamentsvalet.

I Tyskland, Frankrike, Belgien, Österrike och Ungern gick nationalistiska, konservativa partier starkt framåt. Väljarna i Sverige gick istället på tvärs mot detta.

Europeiska folkpartiet (EPP), där Moderaterna och Kristdemokraterna ingår, är fortsatt den största partigruppen, dock har nu de två partigrupperna längst ut på högerskalan, Europeiska konservativa och reformister (ECR) och Identitet och Demokrati (ID), gått framåt.

Dagens uppskruvade politiska läge, med krig i Europa och land efter land som brottas med problem med våld och motsättningar, ekonomisk kris och inflation, gör att det är svårt att skönja några partier som pratar om kultur. Ja, om de inte pratar om det i termer om en nationalistisk identitet som tycks vara hotad överallt och som med alla medel måste värnas och fjärras från yttre påverkan eller moderna idéer.

Vi i Konstnärernas Riksorganisation ser det som allt viktigare att engagera oss på europeisk nivå i frågor om konstnärlig frihet och dess betydelse för demokrati och allas lika värde, självklart alltid sammanflätat med vårt grundarbete kring konstnärspolitik och skäliga villkor. Detta gör vi inte minst genom International Association of

Art, som samlar många europeiska konstnärsorganisationer. Vi är också medlemmar i Culture Action Europe som samlar hela kulturområdet i Europa och bedriver ett brett påverkans- och opinionsarbete för att lyfta kulturfrågorna högre upp på EU-politikens bord.

I juni deltog vi i Culture Action Europes årliga konferens som ägde rum i Malmö. ”Hur kan Europas kultursektor bidra med nya berättelser och lösningar för en hållbar framtid?” frågade vi oss. Och ja, det råder ingen brist på kunskap, kreativitet och innovativa förslag. Den stora knäckfrågan är istället hur vi ska nå fram med våra nya berättelser och lösningar till väljare och politiker för att vända den utveckling som vi tyvärr nu ser återspeglas i EU-valresultatet.

Ny ordförande för kulturutskottet i EU-parlamentet är Nela Riehl, en högstadielärare från Tyskland med rötter i Ghana som valts in i parlamentet som en av fem delegater från det nya paneuropeiska partiet Volt som tillhör partigruppen De gröna/Europeiska fria alliansen. Kanske representerar hon en ny typ av politiker, det återstår att se. Vad som är säkert är att vi inte kan luta oss tillbaka och se vart det baskar, vi måste hålla koll och vara aktiva för att stärka kulturens röst både hemma i Sverige och i Europa. För vi är övertygade om att konst och kultur har en unik förmåga att bidra till lösningar. ●

Sara Edström

konstnär och riksordförande
Konstnärernas Riksorganisation

Läs mer om vårt politiska arbete på kro.se/konstpolitik

Vad gör EU för konstnärerna?

Den 6-9 juni i år var det val till Europaparlamentet. Tyvärr var kulturpolitiska frågor i princip helt frånvarande i den svenska debatten inför valet, och en del frågor sig säkert vad EU egentligen har för betydelse för konstnärer i Sverige. Faktum är att EU har fattat flera viktiga beslut på senare år som har potentiellt stor betydelse för konstnärers villkor och inkomster.

Vid sidan av det kulturpolitiska arbetet inom EU har en harmonisering och modernisering av upphovsrätten, och särskilt det så

kallade DSM-direktivet (EU 2019/790), förstärkt upphovspersonernas position. I den nya AI-förordningen (EU 2024/1689) finns också vissa krav på att AI-bolagen ska respektera upphovsrätten.

När *Dagens Nyheter* (DN Kultur 6/6) frågade oss vilken kulturfråga som EU bör ta tag i så valde vi att lyfta Europaparlamentets rekommendation till EU-kommissionen i november 2023 om att skapa ett nytt ramverk för att förbättra konstnärers ekonomiska och sociala villkor. Beslutet har föregåtts av

en lång politisk process i EU som bland annat resulterat i en omfattande rapport om konstnärers och kulturskapares villkor, *The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals*, som togs fram av en expertgrupp från 27 medlemsländer.

EU-kommissionen presenterade i sin tur i april en rad åtgärder för att fortsätta arbetet, däribland 13 initiativ som bland annat innehåller förslag om att se över lagstiftning på området. Vad detta kommer att resultera

i är för tidigt att säga, men det är inte en dag för tidigt att EU nu tar nästa steg i arbetet med att förbättra de ekonomiska och sociala villkoren för Europas konstnärer och kulturskapare, och vi kommer självfallet att arbeta för att EU också går från ord till handling.

Jon Brunberg,
kulturpolitisk
strateg och pressansvarig

Läs mer om EU-politiken:
[kro.se/nyheter/
konstnarers-villkor-i-eu](https://kro.se/nyheter/konstnarers-villkor-i-eu)

KONSTEN ATT GÖRA KONSTEN

Bronsgjutning
Alluminiumgjutning
Konsultation
Offentlig gestaltning
Smidesarbeten
Restaurering

VKG | VADSTENA
konstgjuteri

Formtagning
3D-skanning
3D-printning
CNC-fräsning
Originalframställning
Konsultation

FORMKONST
www.formkonst.com

Mjellby konstmuseum

7 SEPT –
4 MAJ 2025

Halmstadgruppen och Thea Ekström

Esaías Thorén Snäckorna 1939

Mjellby konstmuseum, nordens enda surrealistmuseum, öppnar igen!

VÄLKOMNA TILLBAKA!
Nya perspektiv på
Halmstadgruppen

TONSÄKER SURREALISM
Thea Ekström

mjellbykonstmuseum.se

JURISTEN: **Konst som används i reklam**

Det är inte ovanligt att ett konstverk sveper förbi i ett reklamslag eller att reklam hämtar uttryck från ett konstverk. Men om den som ansvarar för reklamen inte inhämtat tillstånd från upphovspersonen handlar det oftast om ett otillåtet gratisutnyttjande samt ett intrång i upphovspersonens ideella rätt att bli namngiven och konstnärligt respekterad. För en konstnär handlar det inte alltid bara om utebliven ersättning och bristande respekt om verk används i reklam utan att de själva valt det – det kan också innebära stora problem för den egna verksamheten. Konstvärlden kan reagera på sammanhang och samarbeten som anses rimma illa med det verk som använts eller med konstnärskapet, vilket kan leda till utebliven försäljning och uppdrag.

Ett aktuellt exempel är spelbolaget ATG:s reklamkampanj ”Släpp fram hästen i dig” som har många likheter med performanceverket *City Horses*. När ATG lanserade kampanjen såg sig upphovspersonerna till *City Horses*, konstnären Helena Byström och koreografen

Katarina Renman Claesson

Anna Källblad, nödgade att gå ut i media och förklara att deras verk inte hade sålts till ATG:s reklamkampanj. Verket förmedlade en stark berättelse om fria kvinnors plats i det offentliga rummet, och sammanblandningen med spelbolagets reklambudskap var ytterst olycklig.

I kommunikation med konstnärerna så förnekade ATG allt ansvar och underkände dessutom *City Horses* som konstverk (trots konstvärldens erkännande av verket), varvid Konstnärernas Riksorganisation och Fackförbundet Scen & Film den 12 juni 2024 publicerade ett öppet brev till ATG. Organisationerna uppmanade ATG:s ledning att respektera konstnärerna, deras verksamhet och den konstnärliga integriteten samt att göra det rätta genom att erkänna det som skett och ta kontakt med de enskilda konstnärerna för att reda ut situationen samt att stoppa tillgängliggörandet av reklamfilmen i alla medier.

Efter att i flera liknande fall mött okunskap och en ovilja i reklam-

OM KONST I REKLAM
sverigesannonsorer.se/aktuellt/far-konst-visas-i-reklam

CHECKLISTA FÖR KONST I MARKNADSFÖRING
kro.se/checklista-konst-i-reklam

branschen att ta ansvar för otillåten användning av konst i reklam kontaktade jag Annonsörernas förening som visade stor förståelse för problematiken. Konstnärernas Riksorganisation och Annonsörernas förening tog tillsammans fram en checklista för användning av konst i marknadsföring under våren 2024. Huvudbudskapet i checklistan är att användning av verk i marknadsföring som huvudregel kräver tillstånd från upphovspersonen.

Istället för att riskera intrång med de kostnader och den negativa pr det innebär är det bättre att kontakta upphovspersonen till ett verk man tycker är intressant och diskutera tillstånd och ersättning – ja, kanske till och med ett samarbete. Då ger man upphovspersonen möjlighet att välja om hen vill upplåta verk eller kanske skapa ett nytt verk utformat för det unika reklamsammanhanget. Se konstnären som en potentiell samarbetspartner! Det tjänar alla på.

Katarina Renman Claesson,
förbundsjurist på
Konstnärernas Riksorganisation

”I stället för att riskera intrång med de kostnader och den negativa pr det innebär är det bättre att kontakta upphovspersonen till ett verk man tycker är intressant och diskutera tillstånd och ersättning – ja, kanske till och med ett samarbete.”

NY RAPPORT OM DIGITALA PLATTFORMAR FÖR KONST

De digitala plattformarna för konst blir allt fler och mer mångsidiga. De erbjuder en rad tjänster, som onlineutställningar, konstnärsprofiler, portfolior och kuraterade samlingar – och ibland även konstråd-givningstjänster och prisdatabaser.

För att hjälpa konstnärer att orientera sig bland de många plattformar som florerar på nätet har Konstnärernas Riksorganisation i rapporten *Digitala plattformar för konst 2024* kartlagt digitala marknadsplatser för försäljning, uthyrning och strömning av konst, samt analyserat aktuella trender och utveckling inom området.

Som medlem i Konstnärernas Riksorganisation har du också via medlemssidan tillgång till en databas med digitala plattformar baserade i Sverige. Urvalet i databasen innebär ingen kvalitetsbedömning eller kvalitetskontroll så innan du väljer att samarbeta med någon av dessa plattformar bör du göra dina egna efterforskningar och analysera vilka som bäst passar din konstnärliga praktik och budget.

Du kan ladda ner rapporten här: kro.se/digitala-plattformar-2024

MISSA INTE VÅRA KURSER FÖR KONSTNÄRER!

Konstnärernas Riksorganisation erbjuder avgiftsfria kortkurser och föreläsningar till yrkesverksamma bild- och formkonstnärer över hela landet inom bland annat juridik och ekonomi med särskilt fokus på olika typer av avtal såsom utställnings-, gestaltungs- och formgivningssavtal, upphovsrättsliga frågor samt bokföring, moms, årsbokslut och deklaration.

Kortkurserna ger grundläggande teoretiska kunskaper och praktiska färdigheter som är av betydelse i det konstnärliga utövandet och i konstnärens roll som småföretagare samt en förståelse för ekonomiska och juridiska frågor.

UNDER HÖSTEN 2024 GER VI BLAND ANNAT FÖLJANDE KURSER:

25/11: Bokföring I. Grundläggande bokföring i teorin

27/11: Bokföring II. Bokföring i praktiken

29/11: Bokföring III. Avstämningar, periodiseringar och bokslut

11/12: Moms inom konstområdet

Ändringar kan förekomma. Det aktuella kursprogrammet hittar du på hemsidan: kro.se/kurser

ÄR DU KONSTNÄR OCH BEHÖVER HJÄLP?

Tillfälligt stöd vid sjukdom eller årlig pension från fyllda 65 år

**KONSTNÄRERNAS
HJÄLPFOND**

08-767 30 00

www.konstnarernashjalfond.se

Fyra nummer för 275:-

Ge bort en prenumeration på Konstnären!

KONSTNÄREN är Sveriges enda tidning som följer utvecklingen av konstnärsrollen och konstnärers arbetsförhållanden och är oumbärlig för att förstå vad det innebär att verka som konstnär idag.

I **KONSTNÄREN** introduceras konstnärer, forskare, curatorer, gallerister och andra centrala personer liksom samtida tendenser i konstvärlden genom intervjuer, reportage, litterära texter, krönikor och bildessäer.

För mer info läs in qr-koden eller gå in på kro.se/forms/prenumera

Bildupphovsrätt

Bildupphovsrätt företräder runt 150 000 bild- och formkonstnärer i hela världen. Vi skapar avtal för ersättning och ser till att kulturskapare får betalt när deras verk används. Bildupphovsrätt i Sverige drivs utan vinstintresse.

FOTO: MÄRTA THISNER

KRÖNIKA **ÅSA BERNDTSSON**

I offentlighetens ljus

Konstverk på offentliga platser är utsatta på flera sätt. Alla tycker något om dem, många fotograferar dem, andra kritiserar dem, men med tiden blir de flesta omtyckta och en del av den kringliggande miljön.

Dessa konstverk skapar med andra ord stora värden i samhället på olika sätt, och detta värde måste på något sätt komma konstnären till del. Individuell visningsersättning, IV, är ett sätt, men det måste finnas skydd i lagen så att konstnären kan hävda sin rätt att ta betalt när ett konstverk används. För används gör de ideligen. Hur många politiker eller andra intervjuade ställs inte framför ett konstverk för en porträttbild?

Det finns ett stort intresse av att tillgängliggöra de offentliga konstverken för allmänheten, som ofta betraktar sig själv som ägare eftersom de flesta konstverken är finansierade med offentliga medel. Här har i alla år missuppfattningen uppstått att eftersom alla äger konstverken så får alla göra vad de vill med bilder av dem. Bildupphovsrätt, då BUS, drev ett mål mot Wikimedia och fick rätt 2016. Licenser för att publicera bilder på offentliga konstverk finns, men Wikimedia ville inte betala. Högsta domstolen fastslog att en databas med konstverk har ett "icke obetydligt kommersiellt värde, antingen för den som har databasen eller för den som i samband med andra tjänster bereder tillgång till databasen, t.ex. genom länkning". Vidare konstaterar Högsta domstolen att "detta värde ska förbehållas konstverkens upphovsmän. Huruvida den som håller databasen i och för sig har ett kommersiellt syfte saknar då betydelse".

Förvärvsverksamhet och syftet med bilder av ett konstverk måste alltså ha betydelse. Vad privatpersoner gör för eget bruk är

inget som räknas (annat än för tjänsten som används) eftersom det handlar om småsummor i varje enskilt fall. Men om ett konstverk används av företag, kommuner, regioner, föreningar eller andra med syften som inte är privata så ska de ha tillstånd, licens och betala för användningen. Om ett konstverk till exempel används i marknadsföring så måste konstnären kunna ta betalt oavsett vem som står för marknadsföringen. Hur ideell och vällovlig användaren än är.

Det finns en inskränkning i upphovsrättslagen för användning av konstverk som är stadigvarande placerade på allmän plats utomhus. Inskränkningen har funnits sedan lagen kom till. Den kom till för att man ska kunna fotografera utomhusmiljöer, såsom en stadsbild, men det har saknats begränsningar i hur centralt verket får vara i återgivningen. Nu är nya ändringar i upphovsrättslagen på gång där man vill införa en skarpare begränsning än den nuvarande. Förslaget är att konstverk kan ingå i en bild men inte vara huvudmotiv. Om konstverket är centralt och användningen sker i förvärvs-syfte så ska konstnären ha betalt. Det känns som mer rätt ur konstnärens perspektiv men det finns fallgropar i förslaget om just syftet med att använda konstverket. Bildupphovsrätt har påtalat detta i vårt remissvar som finns på Bildupphovsrätts webbplats.

Hursomhelst så har konstnären alltid en grundtrygghet i den ideella rätten. Ingen får använda ett konstverk för politisk påverkan eller förvanska det. Den som äger ett konstverk kan riva det eller ta bort det helt, men inte ändra något utan konstnärens medgivande.

Åsa Berndtsson

ordförande
Bildupphovsrätt i Sverige

HAR DU SETT DITT VERK I EN TIDNING MED AVTAL UTAN ATT DU FÅTT ERSÄTTNING?

Sveriges Tidskrifter är en branschorganisation med 383 tidningar som medlemmar. De har valt att skaffa licens hos Bildupphovsrätt. Det innebär att alla deras medlemstidningar får publicera Bildupphovsrätts medlemmars verk mot att Sveriges Tidskrifter betalar en klumpsumma varje år. Denna summa fördelas sedan mellan de konstnärer vars verk använts. Vi på Bildupphovsrätt granskar tidningarna regelbundet men trots vår genomgång kan det

hända att ditt verk inte kommer med i fördelningen.

Bildupphovsrätt har även avtal med följande större dagstidningar:

- **Dagens Nyheter**
- **Svenska Dagbladet**
- **Expressen**
- **Göteborgs-Posten**
- **Dagens Industri**
- **Sydsvenskan**

Om du som medlem hos Bildupphovsrätt sett ditt verk i en av dessa tidningar eller i en tidning som är medlem hos Sveriges Tidskrifter kan du anmäla

det på vår webbplats. Gå till "Upphovspersoner" och sedan "Publicering i tidningar". Ersättningen fördelas och betalas ut en gång per år under tidig vår.

Observera att det finns undantag som inte ger ersättning, se bildupphovsratt.se.

ILLUSTRATION: SHUTTERSTOCK

Emaljverkstad
Grafikverkstad
Risotryck
Fotostudio
Textilverkstad

Boka nu
kulturcentrum@ronneby.se

Verkstäderna kan hyras av yrkesverksamma konstnärer, skolor och hantverkskunniga.

**KULTURCENTRUM
RONNEBY KONSTHALL**

Kallingevägen 3, Ronneby

Foto: Anders Bergö

Konst i Blekinge

**KULTURENS
HUS** LULEÅ

**31 augusti –
2 november**

*Hilde Van Amelsvoort
Bengt Frank
Rune Hagberg*

Läs mer på www.kulturenshus.com/konsthall

Såg du ditt verk på tv?

Sveriges Television (SVT) och Utbildningsradion (UR) har sedan länge en licens hos Bildupphovsrätt som innebär att de får visa massor av konst mot en årsavgift. De rapporterar in vilka verk som använts, och Bildupphovsrätt betalar ut ersättning till upphovspersonerna. Även de som inte är medlemmar i Bildupphovsrätt får ersättning för sin medverkan. Trots att ett stort antal tv-program granskas kan det hända att ditt verk inte kommit med i rapporter-

na och därmed inte heller i fördelningen av pengar. Du kan då söka ersättning i efterhand. Läs gärna mer på bildupphovsratt.se

TIPS!

Vänta inte för länge med att söka ersättningen, det varierar lite mellan olika avtal men inom cirka ett år från sändning bör du ha registrerat ditt verk!

BILDUPPHOVSRÄTTSS TÄMMA

NOMINERA VEM SOM SKA REPRESENTERA DIG PÅ STÄMMAN!

Under hösten kommer Bildupphovsrätt att genomföra ett ombudsval där ombud för att representera individmedlemmarna på stämman kommer att väljas. Det ska utses ett ombud för nu verkssamma upphovspersoner samt ett ombud för avlidna upphovspersoner. Därutöver kommer ersättare för varje ombud att utses.

Under perioden 1-31 oktober 2024 kan du som är medlem i Bildupphovsrätt nominera medlemmar

som du vill ska kunna bli valda till ombud. Det är möjligt att nominera vilken individmedlem du vill (även dig själv!), men högst sex medlemmar.

Ombudsvalet kommer därefter att genomföras under november. Ombuden utses efter omröstningen som kommer att äga rum under perioden 10-30 november 2024.

Gå in på Bildupphovsrätts webbplats för att läsa mer och nominera ombud!

Annonsera i KONSTNÄREN

Kontakta Hans Flygare
hans@annonshuset.se
tel. 076-116 50 01

Konstnären

Aktuella utlysningar inom bild och form

Internationellt utbyte och resebidrag
Sista ansökningsdag 5 december

Residens i Stockholm, IASPIS
Ansökningsperiod 10 oktober - 5 december

Arbets- och långtidsstipendium
Ansökningsperiod 11 oktober - 13 november

www.konstnarsnamnden.se

Konstnärnämnden
The Swedish Arts Grants Committee

Kreatima

by panduro

Hos Kreatima hittar du konstnärsmaterial av hög kvalitet från välkända och populära varumärken. Som medlem hos oss har du **alltid 20% på alla penslar**. Se hela vårt konstnärssortiment på [Kreatima.com](https://www.kreatima.com)

Foto: Johanna Åkerberg Kassel/Wei Agentur

Gefvert har försäkrat konstnärer, konsthantverkare, illustratörer och designers sedan 1974. Under 50 år har vi förfinat och utvecklat våra försäkringar i nära samarbete med våra samarbetsorganisationer och professionella utövare.

Som medlem i Konstnärernas Riksorganisation får du rabatt när du tecknar våra försäkringar. Om du har Gefverts Konstnärersförsäkring på årsbasis får du dessutom rabatt på tilläggförsäkringar.

Rätt skönt att ha allt försäkrat

Ring oss på 08-440 54 40 eller besök [gefvert.se](https://www.gefvert.se)

Gefvert

En del av Söderberg & Partners